
Bhushundi Ramayanam Purvakhanda 021-030

భుశున్దిరామాయణమ్ పూర్వఖండా ౦౨౧-౦౩౦

Document Information

Text title : Bhushundi Ramayanam Purvakhanda 021-030

File name : bhushuNDirAmAyaNam_pUrva_021-030.itx

Category : raama, bhushuNDirAmAyaNam

Location : doc_raama

Transliterated by : Vishal Pandey

Proofread by : Vishal Pandey

Description/comments : bhushuNDirAmAyaNam | pUrvakhaNDa | adhyAya 021-030||

Latest update : September 27, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 18, 2025

sanskritdocuments.org

భుశుణ్డిరామాయణమ్ పూర్వఖణ్డ ౦౨౧-౦౩౦

౦౨౧. రామవత్సచారణలీలానుకథనం నామ ఏకవింశోధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।

మాఙ్గల్యా చైవ కౌశల్యా గోప్యో గోపాశ్చ మాతరః ।

రాజా దశరథశ్చైవ లక్ష్మణాద్యాస్తథా సుతాః ॥ ౧॥

సుఖితశ్చైవ గోపాలః సానుగస్తూర్ణమాయయుః ।

ద్రుమపాతరవం శ్రుత్వా సర్వే సమ్భాంతచేతసః ॥ ౨॥

అకస్మాత్ కుత ఆరావ ఇతి చింతాసమాకులాః ।

త ఆగత్య గుఱైర్బద్ధం రామం తాదృశమేవ తమ్ ॥ ౩॥

వృక్షస్తమ్భస్థితం వీక్ష్య విస్మయం పరమం యయుః ।

తత్రస్థాః బాలకాః సర్వే ముహురుచ్చైర్బభాషిరే ॥ ౪॥

అనేన కర్షతా సూత్రం ద్రుమ ఉన్మీలితో జవాత్ ।

తచ్ఛ్చుత్వా బాలవచనం నైవ శ్రద్ధధిరే జనాః ॥ ౫॥

తద్దినావధి రామోఽసౌ విఖ్యాతో ద్రుమభ్రంశనః ।

తం తథా విటపిస్తమ్భబద్ధం దృష్ట్వా తదాహసత్ ॥ ౬॥

ఉన్మోచ్య రామం నృపతిశ్చుచుమ్భ ప్రణయాన్ముఖమ్ ।

మైవం కురుష్వ రామ త్వం కోమలాఙ్గో మహాశ్రమమ్ ॥ ౭॥

అనేన తవ ఖేదేన భృశం ఖిద్యామహే వయమ్ ।

నవసీతస్తేయకరో మా భ్రమస్వ గృహే గృహే ॥ ౮॥

యత్తవేష్టం క్రీడనకం తత్తదత్రైవ కల్పయే ।

భ్రాతృభిర్బంధుసోకైశ్చ తథా పరిజనైర్భృశమ్ ॥ ౯॥

బాలలీలారసం చక్రే రామో రమణకోవిదః ।

ఏవం కేలీరసాసక్తో విస్మరన్ పానభోజనే ॥ ౧౦॥

బాలైః సహ స చిక్రీడే భాతృశాన్ వర్ధయన్ ముదమ్ ।

హలేన మాతా మాఙ్గల్యా క్రీడంతం రామమానయత్ ॥ ౧౧॥

శృంగారయామాస హఠాత్ తథైవాపాయయద్ధఠాత్ ।

ఏవం తే గోపసదనే వర్ధమానాః కుమారకాః ॥ ౧౨॥

వత్సాన్ సఞ్చారయామాసుః సహ గోపాలబాలకైః ।

సరయూతీరమాసాద్య రత్నాద్రిమభితస్తథా ॥ ౧౩॥

ప్రమోదవనమాసాద్య విచేరురధిగోకులే ।

క్వచిద్వేణూన్ వాదయంతో గాయంతశ్చ తథా క్వచిత్ ॥ ౧౪॥

క్వచిన్ముహుః కూర్దమానాః క్వచిన్స్పృత్యంత ఏవ చ ।

క్వచిద్ గోపాలబాలాభిః ఖేలంతశ్చ పరస్పరమ్ ॥ ౧౫॥

ఫలక్షేప్తైస్తథా కేలీమాచరంతం క్వచిచ్ఛ తే ।

బర్హిధాతువిచిత్రాఙ్గాః శుశుభుర్బాలరూపిణః ॥ ౧౬॥

కదాచిత్ సరయూతీరే వత్సాన్ చారయతామునా ।

దదృశే రావణహితో వత్సరూపో మహాసురః ॥ ౧౭॥

తం దర్శయన్ లక్ష్మణాయ హసన్ రామో మహాబలః ।

ధృత్వాపరాభ్యాం పాదాభ్యాం భ్రామయిత్వా చ భూరిశః ॥ ౧౮॥

ఫలినాం బహువృక్షాణామగ్రేషు సమపాతయత్ ।

తస్య నిష్పతతః కాయో దశయోజనతోఽభవత్ ॥ ౧౯॥

సరయ్యాః పురతో మధ్యే ప్రత్యఙ్గవితతో మహాన్ ।

వృక్షేభ్యః కమ్పమానేభ్యః ఫలాని బహుశోఽపతన్ ॥ ౨౦॥

తాన్యదుర్బాలకాః సర్వే సురమారణనిర్వృతాః ।

ఏవం వత్సాన్ పాయయితుం నద్యః పులిన్ ఆగతః ॥

తత్రాపశ్యత్ స్థితం రామో బకరూపం మహాసురమ్ ॥ ౨౧॥

తావత్ స జగ్రాస జవేన రామం

తీక్షణేన తుణ్ణేన కఠోరచిత్తః ।

తస్యాననేఽసౌ వవృధే యథాసౌ

విదీర్ణతుణ్ణో వ్యసుతాముపాయయౌ ॥ ౨౨॥

రామమాసాద్య తే ప్రాణసదృశం లక్ష్మణాదయః ।

బాలకా ముముదుః స్వాక్షైః పరిష్వజ్య విసాధ్వసాః ॥ ౨౩॥

సురాశ్చ తే పరమికయా ముదాన్వితాః

సురద్రుమస్తబకభరైర్వవర్షరే ।

అహో అహో రఘువరరూపసాగరో

హితప్రదో వత భువి నః సమాగతః ॥ ౨౪॥

ఇత్యాశ్చర్యచరిత్రాణి కుర్వన్ రామః సహానుజః ।

విరేజే నితరాం తత్ర కల్యాణగుణభాజనః ॥ ౨౫॥

కదాచిద్వనవీధీషు భేలన్తో బాలకైః సహ ।

రామాదయో విదదృశుర్మహాసర్పం స్థితం పథి ॥ ౨౬॥

కన్దరావ్యాప్తవదనం శైలకాయం భుజిజ్ఞమమ్ ।

దృష్ట్వా తస్యాననే సర్వే వివిశుః కన్దరాధియః ॥ ౨౭॥

రామో జ్ఞాత్వా మహాసర్పం వ్యవర్ధత తదోదరే ।

బాలాశ్చ తే నిర్గమితాః పాటయిత్వోదరం బలాత్ ॥ ౨౮॥

యావత్ పాపవ్యమానాస్తే న ప్రియేరన్ విషానలైః ।

కదాచిద్రామచన్ద్రస్య జిజ్ఞాసుర్విభుతాం విధిః ॥ ౨౯॥

హృత్వా నిన్యే నిజం లోకం వత్సాన్ బాలాంశ్చ లీలయా ।

ఋతే లక్ష్మణశత్రుఘ్నభరతాన్ సర్వబాలకాన్ ॥ ౩౦॥

రామోగవేషయాణస్తాన్ సరయూతీరమాగతః ।

యదా చిరేణ నాపశ్యన్మేనే విధిక్యతం తదా ॥ ౩౧॥

యథాసౌ వత్సపాలానాం వత్సానాం చ విశేషతః ।

రూపాణి స్వయమాస్థాయ జగామ వ్రజమన్దిరే ॥ ౩౨॥

బన్ధవో మాతరస్తేషాం విశేషాత్ స్నేహపుష్కలాః ।

రామవత్ప్రియమాణాస్తే ప్రమోదం పరమం యయుః ॥ ౩౩॥

గావో వత్సాన్ విజిఘ్రన్త్యో బాలకాంత్యైవ మాతరః ।

బభూవుస్తప్తహృదయా రామం దృష్ట్వా యథా తథా ॥ ౩౪॥

అన్యేద్యురపి తాన్ వేధా జహార జనితస్మయః ।

రామశ్చక్రే తథైవాన్యాన్ స్వయన్తావత్స్వరూపధృక్ ॥ ౩౫॥

ఏవం యావద్దశదినముభౌ కర్మాణి చక్రతుః ।

ఏకో జహార గర్వేణ సస్పజేఽన్యో నిజేచ్ఛయా ॥ ౩౬॥

తతోఽతివిస్మయం ప్రాప్య వేధాః సజ్ఞాతసమ్భ్రమః ।
ఏకాదశేఽహ్ని పదయోరపతజ్ఞాతకౌతుకః ॥ ౩౭॥

స దణ్డవత్ప్రణిపతితస్తదగ్రతో
జ్ఞాత్వా రామం జాతముదగ్రవిక్రమమ్ ।
అస్మాత్ స్తవైః సజ్ఞానితాతిహర్షో
భక్త్యా యుక్తో భూరిభాగ్యం చ జానన్ ॥ ౩౮॥

బ్రహ్మోవాచ ।
నమామి తే రామ పదారవిన్దం
భక్త్యా లభ్యం భక్తిహీనైరచిన్త్యమ్ ।
స్వరూపశక్త్యైవ ముదం వితన్వన్
విక్రీడమానో జయనే సురాన్ రణే ॥ ౩౯॥

కిం వర్ణనీయో మహిమా తవేశ్వర శ్రీ
ర్యత్పదామ్భోజయుగేఽస్తి కింకరీ ।
యతో గిరః సహ మనసా సన్నివృత్తా
యం న స్పృశేద్ భూరిసిద్ధోఽపి యోగః ॥ ౪౦॥

తస్మై నమస్తే త్రిదశప్రియార్థం
కృతావతారాయ నిరీహణాయ ।
స్వమాయయా మోహితవిష్టపాయ
స్వసాక్షిణే సేవకవత్సలాయ ॥ ౪౧॥

మమాపరాధస్తవ వత్సహర్తుః
క్షన్తవ్య ఏషోఽతితరాం రమేశ ।
అజానతో బాలకస్యాపరాధం
యథైవ మాతా క్షమతే మిట్పురీషమ్ ॥ ౪౨॥

న జ్ఞాయతే మహిమా బాలకస్య
బ్రహ్మస్వరూపస్య హరేర్భయాపి ।
అగోచరో వేద వేదాఙ్గిరా సః
స్వయం త్వపాయః పరిదర్శనీయః ॥ ౪౩॥

త్వం ప్రార్థితః సురనరైర్దశవక్త్రవిగ్నై

స్తన్నిగ్రహాయ జనిమాప నరేన్ద్రగేహే ।
జాతోఽధునా విహరసీతి మయా ప్రతీతం
స్వేచ్ఛావిలాసభవనావినయం క్షమస్వ ॥ ౪౪॥

యత్త్వం పురాణమునిభిర్బహుధారణాద్యైః
స్వాత్మైకయోగనిపుణైర్నితరాం దురాపః ।
తత్కే వయం నిజగృహార్తిధరా వరాకాః
శ్రీరాఘవేన్ద్ర భవతో మహిమానమాప్తుమ్ ॥ ౪౫॥

యన్నో మనోరథభరాయ భవావతీర్థో
ప్రముద్వనాద్ భువననాథ సమూహనాథ ।
తత్తే రమా విహరణే క్వచిదస్తరామో
మాభూత్ కదాచిదితి సస్తతమర్థయే త్వామ్ ॥ ౪౬॥

లోకమాతాపి భవతోఽనుకూలాని కరోతు సా ।
యథా త్వమత్ర భువనే చిరాయ విహరిష్యసి ॥ ౪౭॥

నిజైః పద్దైస్త్రిధమయాని కుర్వన్
స్థలాని గజ్జాజలసమ్మితాని ।
స్వవీర్యగుప్తో విచరన్ ధరణ్యాం
ధనుర్ధరః క్షపయన్ దుష్టసజ్జన్ ॥ ౪౮॥

చిరమేథ చిరం వర్ధ చిరమాస్వ మహీతలే ।
చిరం కురు చరిత్రాణి పాలయన్ ధర్మగోద్విజాన్ ॥ ౪౯॥

నమః పురుషవర్యాయ పూర్ణాయ పరమాత్మనే ।
అదృశ్యాయాప్రమేయాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే ॥ ౫౦॥

నమః శ్యామాయ రామాయ రామాయ వనమాలినే ।
పరమానందరూపాయ గోవిందాయ నమో నమః ॥ ౫౧॥

నమోజగద్విధరణవిష్టినేతవే
ప్రకాశినే శ్రుతిగణగోచరాత్మనే ।
స్వమాయయా విరచితలోకసాక్షిణే
అమాయినే స్వచితిసుఖాత్మనే నమః ॥ ౫౨॥

ఇత్యభిష్టాయ తం దేవం పురుషాకృతిమచ్యుతమ్ ।
విధిః పదోః పతిత్వాన తం ప్రోవాచ సతాం పతిః ॥ ౫౩॥

శ్రీరామ ఉవాచ ।

గచ్ఛ బ్రహ్మన్ నిజం లోకం స్వకార్యం ప్రతిపాదయ ।

ఏవం మూఢధియా కర్మ కుర్వన్ మూఢయతే బుధః ॥ ౫౪॥

మా కురుష్యాత్త సన్దేహం నిత్యో మమ పరిచ్ఛదః ।

అర్వాగ్భిః కాలమాయాద్యైరుపహస్తుం న శక్యతే ॥ ౫౫॥

అస్యోపఘాతో న భవేత్ కదాచిత్

సమూఢరూపస్య పరాత్మకస్య ।

సతస్త్రితోకీవిభవాతిగస్య

మదీయలోకస్య చిదాత్మకస్య ॥ ౫౬॥

అహం చ యత్రైవ నిజస్వరూపతః

కరోమి దివ్యం రమణం స్వసాధుభిః ।

న తత్ర మాయా న చ కాలవిక్రమో

న లోకపాలస్య తవ ప్రవేశః ॥ ౫౭॥

విభవోఽస్య హ్యనాద్యంతః సచ్చిదానందలక్షణః ।

తత్రాప్యయోధ్యాసమృద్ధి ప్రకరస్తు మదాత్మకః ॥ ౫౮॥

త్రైలోక్యనాశేఽపి న నశ్యతి క్వచిత్

తదుద్గమేనోద్గమనం దధాతి న ।

నిత్యోఽయమానందపురోపరిచ్ఛదః

ప్రమోదవల్లీవనకేలితో మమ ॥ ౫౯॥

అస్యైవ సాకేతపురస్య నిత్యశః

సమంతతః పంచముఖాస్త్రైలోచనాః ।

బ్రహ్మహరిశ్చాత్ర గదాసిచక్రభృత్

ప్రత్యస్తభూరక్షణకారిణోఽభవన్ ॥ ౬౦॥

కోటిబ్రహ్మాణ్డవిధయః కోటిబ్రహ్మాణ్డశక్కురాః ।

కుర్వన్తి రక్షణం చాస్య కోటిబ్రహ్మాణ్డవిష్ణవః ॥ ౬౧॥

యత్రాహం క్రీడనం కుర్వే సాకేతపరితో వనే ।

తస్యైవ రక్షకాః సర్వే త్రిదశాః సేవకా మమ ॥ ౬౨॥

ఇత్యుక్తౌ స్వస్య లోకస్య మహిమానం రఘూత్తమః ।

విస్మయ్య వేదనం సాయం స్వగృహాన్ సముపాయయౌ ॥ ౬౩॥

అగ్రే కృత్వా తార్థకం చక్రవాలం
సలక్ష్మణః సహభరతః సశత్రుజిత్ ।
సాయం గోకులమనయద్రఘూత్తమో
బభౌతరాం పశుపతిబాలసజ్గతః ॥ ౬౪॥

తమాయాస్తమనుశ్రుత్య వేణువాదనలక్షితమ్ ।
ద్రష్టుం గోకులనార్యస్తాః ప్రేమపూర్ణాః సముద్యయః ॥ ౬౫॥

మాఙ్గల్యా చైవ కౌశల్యా దాయినీ రాజభాజనమ్ ।
అగ్రే సముపతస్థస్తాన్ సుమిత్రాకేకయాయుతా ॥ ౬౬॥

కృత్వా నీరాజనం తేషాం కుమారాణాం ముహుర్ముహుః ।
స్వం స్వం నిర్మళాఞ్చయాఞ్చక్రుః ప్రేమసన్తోహవిహ్వలాః ॥ ౬౭॥

భుశుణ్ణ ఉవాచ ।
కథం స రాజేన్ద్ర సుతోఽత్యుదార
శ్చకార రామః పశుపాలకృత్యమ్ ।
ఏతన్మనః సంశయమాత్ర (మత్ర ?)జాతం
సఞ్చోత్తుమర్హస్యమరాధినాథ ॥ ౬౮॥

బ్రహ్మోవాచ ।
న గావస్తాః శ్రుతయః సర్వరూపాః
న తే వత్సాః ఏకదేశః శ్రుతీనామ్ ।
న తే గోపా గురవస్తే కిలార్యా
న తా నార్యో భక్తయస్తాస్తు మూర్తాః ॥ ౬౯॥

తేషాం మధ్యే పరబ్రహ్మ రామశ్చిత్సుఖవిగ్రహాః ।
రమతే స్వానుభావేన కృతార్థానాం విశేషతః ॥ ౭౦॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మ భుశుణ్ణసంవాదే రామవత్సవారణలీలానుకథనం నామ
ఏకవింశోధ్యాయః ॥ ౨౧॥

౭౦/౮౪౪

౦౨౨. ఇన్ద్రమానభజ్ఞానం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।
కదాచిదిన్ద్రయజనం కర్తుం నృపతిరుద్యతః ।

తథైవ చాన్వమోదన్త ప్రాప్తాః సర్వే ద్విజాతయః ॥ ౧॥

రామస్తదేవ యజనం కర్తుముద్యతమీశ్వరమ్ ।
ఉవాచ వదతాం శ్రేష్ఠో నిజమాహాత్యువర్ధనః ॥ ౨॥

రామ ఉవాచ ।

తాత త్వయా మఖాః సర్వే కృతాః సర్వేఽపి వైదికాః ।
అశ్వమేధాదయో మేధ్యాః సత్రాన్తా దీర్ఘసత్రకాః ॥ ౩॥

విధినా చ సుసమ్మన్నా సుహుతా బహుదక్షిణాః ।
వహ్మృత్విజో బహుగుణా బహుగోద్విజభోజనాః ॥ ౪॥

బహూత్సుష్టా లబ్ధపశుకా బ్రహ్మణాపి సుదుష్కరాః ।
తే త్వయా రచితా యజ్ఞా పాలితాశ్చ విశేషతః ॥ ౫॥

అధునా వైష్ణవం కర్మ కురు ప్రియసుఖావహమ్ ।
యేనానుష్ఠీయమానేన పరో ధర్మో వివర్ధతే ॥ ౬॥

యస్య క్రియాఖిలా శ్రౌతి కలాం నార్హతి షోడశీమ్ ।
కురు గోవిప్రవర్యాణాం వైష్ణవానాం విశేషతః ॥ ౭॥

పూజాం సుమహతీం రాజన్ వాసోలక్ష్మ్యారభోజనైః ।
ఇయం చ సరయూ తోరే దీప్యతాం దివ్యదీపకైః ॥ ౮॥

రత్నాద్రిశ్చ పురస్యాస్య పూజనీయోఽఖిలేష్టదః ।
యత్ర గావశ్చ గోపాశ్చ సతతం సుఖమాసతే ॥ ౯॥

హరిత్యుణమయః శైలో గుల్మవీరుల్లతాకులః ।
అర్చనీయోఽయమతులైర్వాసోభిరోభిజనైస్తథా ॥ ౧౦॥

వలిభిర్దీపదానైశ్చ సంవిధాభిశ్చ భూరిశః ।
అర్చనీయా ద్విజా గావో గోపా గోప్యశ్చ వైష్ణవాః ।
దీనా ఆఢ్యా నరా నార్యో దేవతా సకలా ఇమాః ॥ ౧౧॥

ఇత్యుక్తో దశరథభూపతిః సుతేన
సన్తుష్టోఽధికతరధర్మవిష్టుగీత్యా ।
ఓముక్త్యా సురపతియాగసంవిధాన్తా
విష్వర్థం వ్యయముపచక్రమే విధాతుమ్ ॥ ౧౨॥

బహ్విభిః సంవిధాభిః స బ్రాహ్మణాన్ సమపూజయత్ ।

సురభీర్వైష్ణవాంశ్చైవ గోపాన్ గోపిశ్చ గోకులే ॥
 మహాస్తముత్సవం చక్రే వలిపూజాదినాద్భుతమ్ ॥ ౧౩॥
 సరయూదీపరాజీభిః పరివార్య వ్యరోచయత్ ।
 ద్రుమాన్నీరాజయామాస ప్రమోదవనవాసినః ॥ ౧౪॥
 అలఙ్కారైశ్చ వాసోభిర్మణ్డితాన్ ఫలపాదపాన్ ।
 పటహైర్దన్దస్థభీశ్చ భేరీభిశ్చ మృదఙ్గకైః ॥ ౧౫॥
 అనాదయన్ దిశః సర్వాస్తస్మిన్ విష్ణుమహోత్సవే ।
 స్వయం చాభూషితో రాజా పరమోత్సవనిర్వృతః ॥ ౧౬॥
 మాఙ్గల్యా వైవ కౌశల్యా గోపగోపీజనైర్వృతా ।
 ఆత్మానం భూషయాఞ్చక్రే సుఖితా వైష్ణవే మఖే ॥ ౧౭॥
 రామశ్చ లక్ష్మణశ్చైవ భరతశ్చైవ శత్రుహా ।
 మాతృభిర్నృషితా భూరి ద్విజేభ్యోఽదుర్మహాధనమ్ ॥ ౧౮॥
 ఏవం సమాపయాఞ్చక్రే మహతా సమ్భ్రమేణ సః ।
 రాజా దశరథో యాగం వైష్ణవం ధర్మముత్తమమ్ ॥ ౧౯॥
 శ్రుత్వా యాగస్య విహతిం శక్రో రోషసమావృతః ।
 గోపోపజనపీడార్థం మూఢభావాన్మనో దధౌ ॥ ౨౦॥
 పరబ్రహ్మస్వరూపం తం రామం కారణమానుషమ్ ।
 అవతీర్ణమవిజ్ఞాయ పీడయామాస గోకులమ్ ॥ ౨౧॥
 సాకేతం చ వనం వైవ గోకులం చ నికేతనమ్ ।
 సమాచ్ఛాద్య స్థితా మేఘాః శక్రేణ ప్రేషితాస్తదా ॥ ౨౨॥
 కాలజీమూతసఙ్ఖాతాః సాడమృరముపస్థితమ్ ।
 ఆకాలికం చ విజ్ఞాయాఞ్ఞాసీద్రాజా హరే రుషమ్ ॥ ౨౩॥
 తతస్తేకాలజలదా ముశలాసారవర్షిణః ।
 రురుధుర్గోకులం సర్వం చణ్డవాతప్రచోదితాః ॥ ౨౪॥
 ప్రచణ్డవాతప్రకరానుపాతితా
 మహాఘనాఽఽసారభరాః సవిద్యుతాః ।
 వర్షోపవైః పీడితసర్వగోధనా
 బభూవురుద్వేగకరా మహిపతేః ॥ ౨౫॥

ఏవం యావత్త్రిదినమపతద్ గోకులే భూరివృష్టి
ర్విద్యుత్పాతైః ఖరజవమరుత్సంతతం వర్షపాతైః ।
అత్యార్ద్రం తద్వృజపురమభూత్ కం ప్రజామః శరణ్యమ్ ।
క్రుద్ధే చేన్ద్రే దశరథనృపోఽప్యాస పీడాసచింతః ॥ ౨౬॥

ఏవం ప్రజానాం సక్లేశం జ్ఞాత్వా రామోఽఖిలప్రభుః ।
మేఘావరోధకం నామ నిజఘత్రమథాగ్రహీత్ ॥ ౨౭॥

ఘత్రం తతం వింశతియోజనాత్మకం
సురక్షకం తోయముచాం సమూహతః ।
దృఢం న చాభజ్యత విద్యుదాది
మహాశ్మసమ్పాతజవైః సురేరితైః ॥ ౨౮॥

ఏవం యావత్పక్షసమాప్తిరాసీత్
తావత్తస్థౌ ఘత్రమాసాద్య తోకాన్ ।
పక్షస్యాన్తే వ్యర్థరోషోఽధమోఽభూ
ద్దిన్ద్రో జ్ఞాత్వా దేవదేవస్య శక్తిమ్ ॥ ౨౯॥

తతః స వారిదవ్యూహం వారయామాస వాసవః ।
రామచన్ద్రానుభావేన సంహత్యాఖిలవైభవైః ॥ ౩౦॥

అథాభ్యయార్ద్రాఘవేన్ద్ర శరణ్యం
స్వర్గస్యశో భూరిజాతాపరాధః ।
సస్వర్గేనుః సామరః సేభరాజో
రామక్రోధే స్వాశుభం శక్కుమానః ॥ ౩౧॥

స ప్రమోదవనే గత్వా రామం కమలతోచనమ్ ।
అగ్రహీత్ పాదయోస్తూప్తిం శరణార్థీ శరణ్యయోః ॥ ౩౨॥

రామో జ్ఞాత్వా మఘవాసౌ విశక్తి
ర్మామభ్యేత్య స్వాచ్చ మాధావయిష్యన్ ।
ఉత్తిష్ఠేన్ద్రేత్యేవమాజ్ఞాం చకార
ప్రోత్థాయాసౌ భూరి తుష్టావ రామమ్ ॥ ౩౩॥

దేవ క్షమస్య మమ పాతకమేతదేవ
జ్ఞాతో భవాన్ న పరమో యదిహావతీర్ణః ।

రామః స్వయం స భగవాన్ అఖిలాంశమూల
భూతః పురాణపురుషః పురుషోత్తమస్త్యమ్ ॥ ౩౪॥

తస్మై నమోఽస్తు భవతే పురుషోత్తమాయ
విద్యాపి యం స్పృశతి వైవ మహామునీనామ్ ।
స త్వం క్షమస్వ భువనేత మమాపరాధ
మజ్జన్య తావకమహిమ్ని మహాత్పబుద్ధేః ॥ ౩౫॥

భక్తిం నిజాం వితర నాథ యథావిశుద్ధ
స్త్యత్పాదమూలమధునా శరణం వ్రజామి ॥ ౩౬॥

నమస్తే బ్రహ్మరూపాయ పురుషాయ మహాత్మానే
త్వామాశ్రితానామశుచస్త్యయా సంరక్షితాత్మనామ్ ॥ ౩౭॥

జానాతి యస్తే మహిమానమీశ
గురుప్రసాదేన విశుద్ధచిత్తః ।
తస్మై త్వమాదర్శయసి స్వరూపం
సచ్చిన్ముఖం స్వానుభవైకగమ్యమ్ ॥ ౩౮॥

ఇత్థం సంస్తూయ దేవేంద్రే సురభిర్జాతసమ్భ్రమా ।
అస్తౌషీజ్ఞాతమహిమా రామమీశం పరాత్పరమ్ ॥ ౩౯॥

సురభిరువాచ ।
వత తవ మహిమానం గోచరీకర్తుమీశా
న ఖలు విధిశివాద్యాః కోఽయమిన్ద్రో వరాకః ।
కృతమిమమపరాధం మార్జ్ఞమభ్యాగతాహం
తవ చరణసరోజే రామ నిర్మళానం స్యామ్ ॥ ౪౦॥

తవ పద మనవద్యం భాతి గోలోకతోఽర్ధం
సువిమలమతిమృత్యు బ్రహ్మరూపం పురాణమ్ ।
జనకన్యపతిపుత్ర్యా సంతతం సేవ్యమానః
శుభగుణనిలయస్త్యం భ్రాజసే యత్ర నిత్యమ్ ॥ ౪౧॥

దశరథన్యపసూనో శ్రీపతే శ్యామవర్ణ
ప్రణయరసపయోధే రామ హే రాఘవేన్ద్ర ।
సపది చరణయోస్తే పాతితాత్మానమేనాం
కృపయ కృపయ శశ్వన్మాం నిజైకాన్తదాసీమ్ ॥ ౪౨॥

శ్రవణయుగనిపేయం తావకం రామ నామ
 ఊతితలమవతీర్యానస్తచారిత్రజప్తమ్ ।
 సతతమనుగృహాణ స్వాఙ్ఘ్రినేవాభిలాషం
 నిజపదమతిమాయం దేహి మే రాజసూనో ॥ ౪౩॥

నమస్తే బ్రహ్మరూపాయ నిత్యానందమయాయ చ ।
 స్వానామభయదానార్థమవతీర్ణాయ రాఘవ ॥ ౪౪॥

ఇతి స్తుత్వా పరం దేవం స్నేహస్నుతపయోధరా ।
 తూష్టిం బభూవ సా ధేనుస్తవకం కర్తుమక్షమా ॥ ౪౫॥

ఇన్ద్రస్తస్యాస్తనోద్భూతైః పీయూషైః శీతలామలైః ।
 స్నాపయిత్వా ప్రభుం రామం ప్రణమ్య చ ముహుర్ముహుః ॥ ౪౬॥

నిరుద్ధవాప్సనయనః ప్రణయోద్రేకకాతరః ।
 కృతభక్తిరనుజ్ఞాతః సధేనుః స్వపదం యయౌ ॥ ౪౭॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్ణసంవాదే ఇన్ద్రమానభజ్ఞానం నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః
 ॥ ౨౨॥

౪౭/౮౯౧

౦౨౩. గోపీవరదానం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।
 తతస్తే ప్రౌఢవయసః కుమారా మధురత్విషః ।
 ధేనుపాలనసోత్కృణ్ణా ఆసన్ రామపురోగమాః ॥ ౧॥

రామః పరమధర్మాత్మా గవేన్ద్రసదనే వసన్ ।
 ధేనూః సమ్పాలయామాస జనయన్ గోకులే ముదమ్ ॥ ౨॥

గావస్తు తాః పాల్యమానా రామేణ నయనోత్సవాః ।
 బభూవుః ప్రీతమనసస్తదేకకృతతుష్టయః ॥ ౩॥

తాసాం చిత్తం సమభవద్రామైకాశ్రయసంశ్రయమ్ ।
 చారణే దోహనే హ్వనే బోధనే సాన్త్వనే తథా ॥ ౪॥

రామహస్తామ్బుజస్పర్శముధాసన్తోషనిర్వృతాః ।
 నాన్యం ప్రతీయుస్తా గావో గోపరాజస్య గోకులే ॥ ౫॥

రామః పాలయమానస్తా నవత్యర్బుదకోటిగాః ।

శుశుభే రాజ్య (జ ?)వేషేణ త్రైలోక్యస్యాపి మోహనః ॥ ౬ ॥

అథ ప్రాతః సముత్థాయ మాతృభిః కృతమణ్డనః ।

ఆశ్రితః సానుజో రామశ్చచాల వ్రజతో వనమ్ ॥ ౭ ॥

గావః పురస్కృత్య స జాతదోహనాః

శృంగారవేశీ మధురాకృతిం దధత్ ।

గోపైస్తథా భ్రాతృభిరాత్తవేణుకో

యయా వనస్యాభిముఖం వనప్రియః ॥ ౮ ॥

స దివ్యే సరయూతీరే ప్రసార్య నిజగోధనమ్ ।

హరిత్ప్రణం చారయాణః శుశుభే రాజ్య (జ ?)వేషభూత్ ॥ ౯ ॥

స కుర్వన్ వివిధా లీలా గోపాలైః సమనువ్రతైః ।

వనాద్వనాంతరే గచ్ఛన్ ముముదే కేలిపణ్డితః ॥ ౧౦ ॥

జలక్రీడాం క్వచిత్కుర్వన్ స్థలక్రీడాం తథా క్వచిత్ ।

క్వచిద్ధనన్ క్వచిద్ గాయన్ క్వచిద్ వేణురవం దధత్ ॥ ౧౧ ॥

క్వచిదన్యోన్యకం కుర్వన్ వయస్యైర్మల్లకర్మ చ ।

క్వచిద్ ద్రుమచ్ఛాయతలే శయానః పురుషోత్తమః ॥ ౧౨ ॥

పిఙ్గమానః సేవ్యమానః పాదసంవాహనాదిభిః ।

ఏవం స్వానాం ముదం తన్వన్ రేమే ప్రముదకాననే ॥ ౧౩ ॥

కదాచిత్ సరయూతీరే దివ్యమామ్రవనం మహత్ ।

శ్రుత్వా జగామ తత్రైవ లోలాస్వచ్ఛన్దమానసః ॥ ౧౪ ॥

తత్ర కశ్చిత్ ఖరో నామ రాక్షసేన్ద్రో హి గర్వితః ।

మహాబలో మహాకాయశ్చుక్షుభే శ్రుతకాహలః ॥ ౧౫ ॥

ప్రగాయతాం చాలయతాం చ నృత్యతాం

శ్రీరాఘవేన్ద్రానుగబాలకానామ్ ।

శ్రుత్వా మహాంతం రవముత్పఫాలా

సురః ఖరాకారధరః సుదారుణః ॥ ౧౬ ॥

స ఆగత్యామిలద్వేగాల్లక్ష్మణేనామితౌజసా ।

మల్లకేలిం వితన్వానో యుయుధే బలగర్వితః ॥ ౧౭ ॥

లక్ష్మణస్తముపాదాయ పశ్చాత్పాదద్వయేన చ ।
 శిలాయాం పాతయామాస విగతాసురభూతతః ॥ ౧౮॥
 లక్ష్మణేన హతే తస్మిన్ రాసభాకారరాక్షసే ।
 పుష్పవృష్టిం దదుర్దేవా జయేతి చ గిరం ముదా ॥ ౧౯॥
 తతో రామః ప్రసన్నాత్మా సర్వా ధేనూః కృతాశనాః ।
 పానార్థం సరయాం నిన్యే ప్రమోదవనపార్శ్వతః ॥ ౨౦॥
 తస్యాః సరయావః సురసం మహాకృష్ణాహిదూషితమ్ ।
 పీత్వా తా మూర్ఛితా భూత్వా గావః పేతుర్మహితలే ॥ ౨౧॥
 హస్తస్పర్శేన రామోఽపి కృత్వా తాసాం గవాం సుఖమ్ ।
 మహతా ఘోరయుద్ధేన కృష్ణాహిం నిరవారయత్ ॥ ౨౨॥
 తతః ప్రభృతి స వ్యాలమర్దనః కీర్తితో బుధైః ।
 కదాచిత్ ప్రాతరశనమకృత్త్వైవ రఘూద్వహః ॥ ౨౩॥
 గతో గోచరణార్థాయ భ్రాతృభిర్బాన్ధవైః సహ ।
 తత్ర సజ్జధితో రామః ప్రేషయామాస బాలకాన్ ॥ ౨౪॥
 అన్నార్థం సరయూతీరే యజమాన ద్విజాశ్రమే ।
 యజన్తే యత్ర మునయో జ్యోతిష్టోమాదిభిర్మతైః ॥ ౨౫॥
 బ్రాహ్మణాః కర్మనిపుణాః ప్రమోదవనవాసినః ।
 గత్వా తేషాం యజ్ఞవాటం బాలకాః రామచోదితాః ॥ ౨౬॥
 అన్నమభ్యర్థయాశ్చక్రుః స్వయం చ క్షుధితా భృశమ్ ।
 నోత్తరం తే దదుస్తేభ్యో యజ్ఞకాణ్డక్రియాకులాః ॥ ౨౭॥
 న వా తే నేతి చైవోచుర్బ్రాహ్మణా జాతమన్యవః ।
 తతో నిరాశా భూత్వా తే రామస్య సవిధే గతాః ॥ ౨౮॥
 న నో దదతి విప్రాస్తే యాచితా అపి భోజనమ్ ।
 రామః స్మిత్యాఽభవత్కూష్ఠీం తావత్తేషాం ద్విజన్మనామ్ ॥ ౨౯॥
 పత్నీ బహ్వన్నమాదాయ రామసన్దర్శనోత్సుకాః ।
 ఆయయుః పరమాహ్లాదాద్ వార్యమాణా అపి ప్రియైః ॥ ౩౦॥
 తాసాం రామో దృష్టిసుఖం మహద్విశ్లేషతాపహమ్ ।

కాలేన చాత్మసాయుజ్యం సమృద్ధాత్ ప్రేయసామపి ॥ ౩౧॥

కదాచిత్ కాననే రామో జ్వలన్తం దావపావకమ్ ।
యయా సంరక్షణార్థాయ స్వానాం వ్రజజనౌకసామ్ ॥ ౩౨॥

కదాచిద్ గోపతిం రామో మాజుల్యాయాః పతిం విభుః ।
నీతం యమేన సంస్నేహదానయత్ సకలేశ్వరః ॥ ౩౩॥

యమన్తం పూజయామాస తుష్టావ వివిధైస్తవైః ।
గృహీత్వా గోకులేన్ద్రం తం రామో గోకులమావిశత్ ॥ ౩౪॥

ఏవం స లోకపాలానామైశ్వర్యాభిమతిం హరన్ ।
విజప్తౌ భూరివిభవః ప్రమోదవిపినాన్తరే ॥ ౩౫॥

తత్ప్రమోదవనం రేజే సర్వర్తుసుఖసంయుతమ్ ।
తత్ప్రమోదవనం రేజే సర్వర్తుసుఖసంయుతమ్ ।
రామప్రభావతో నిత్యం సాక్షాల్లక్ష్మీనికేతనమ్ ॥ ౩౬॥

తత్తత్యా గోపనార్యస్తా రామప్రేమపరాయణాః ।
ఆసన్నిరుద్ధహృదయా వశ్యమన్త్రావృతా ఇవ ॥ ౩౭॥

రామస్య సౌందర్యమనజ్గోటిభి
ర్దురాపమాభీరవధూమనః సుఖమ్ ।
విలోక్య రామాస్త్రిషు లోకేషు
ముగ్ధా బభూవురువైవరహాకులాన్తరాః ॥ ౩౮॥

ఆభీరవనితాః సర్వా రామదర్శనవిహ్వలాః ।
తమేవ వైవం గాయన్త్యో బభూవుః కామపీడితాః ॥ ౩౯॥

కాశ్చిత్తు విలపన్త్యోఽన్యః ధావన్త్యః కామమోహితాః ।
పశ్యన్త్యో విహసన్త్యోఽన్యః బభూవుర్మత్తమత్తవత్ ॥ ౪౦॥

తాసాం విరహదుఃఖం తన్నివర్తయితుముత్సుకః ।
రామసమ్ప్రాప్తిసిద్ధ్యర్థం దుర్వాసామన్త్రమాదిశత్ ॥ ౪౧॥

మన్మథాదిం రామమన్త్రమాత్రేయాత్ ప్రాప్య గోపికాః ।
సాధయామాసురత్యుగ్రవ్రతబద్ధేన పీడితాః ॥ ౪౨॥

శీతవాతాతపక్లేశం సహమానా వ్రజాజ్ఞనాః ।
మన్తమారాధయాఞ్చక్రుః ప్రియసమ్ప్రాప్తిహేతవే ॥ ౪౩॥

వ్రతదుఃఖం విలోక్యాసాం ఫలరూపో రఘూద్వహః ।
స్నాతానాం సరయూతీరే వరదానార్థమాయయౌ ॥ ౪౪॥

తా మస్త్రసాధనరతాస్తపస్నానాదికర్మితాః ।
ఉవాచ రఘుశార్దూలః స్మరబాణైర్విమోహయన్ ॥ ౪౫॥

శ్రీరామ ఉవాచ ।
కిమర్థం దుశ్చరం ఘోరం తపః కురుథ కన్యకాః ।
నోచితం కోమలాక్షీనాం భవతీనాం సుమధ్యమాః ॥ ౪౬॥

ఏషా వృత్తిర్మునీనాం హి కార్మికాణాం ద్విజన్మనామ్ ।
భవన్త్యః కమలాతుల్యః కిమిచ్ఛథ మృగేక్షణాః ॥ ౪౭॥

యత్ త్రైలోక్యే స్థితం వస్తు తదహం దాతుమాగతః ।
భవతీనాం తతః కష్టం దృష్ట్వా ప్రక్షుభితాన్తరః ॥ ౪౮॥

గోపకన్యా ఊచుః ।
త్వం నః పరం ప్రార్థనీయః కోటికన్దర్పసున్దరః ।
స్మితమాధుర్యమాశ్రేణ మోహయన్ హృదయాని నః ॥ ౪౯॥

త్వత్తోధికం ఫలం రామ త్రైలోక్యేఽపి న దృశ్యతే ।
త్వమేవ సర్వకల్యాణమూలభూతో రఘూద్వహః ॥ ౫౦॥

దాసీనాం కింకరీణాం నః పూరయస్వ మనోరథమ్ ।
త్వమేవ వరదశ్చైవ వరశ్చైవ ప్రియోత్తమ ॥ ౫౧॥

రామోవాచ ।
భవతీనాం న సుఖాయ వరోఽయం ప్రతిభాతి మే ।
నాహమన్యజ్ఞనాసక్తః ప్రతిజ్ఞా విదితా మమ ॥ ౫౨॥

స్వాత్మానన్తైకనిరతః సర్వస్యాహం సుదుర్లభః ।
మదగ్గసగ్గినీ యా శ్రీః సా మాం జానాతి నిత్యశః ॥ ౫౩॥

తస్యాః సంరాధనం కృత్వా మామవాప్స్యథ కాలతః ।
ఇత్యుక్త్వా జానకీమన్త్రం తాసామాచష్ట రాఘవః ॥ ౫౪॥

దుర్వాససం సుతం లభ్యైఃఽఽరాధయాఞ్చక్రురగ్గనాః ।
త్వరితం సా తతః సీతా ప్రసాదమకరోన్నిజమ్ ॥ ౫౫॥

నిజస్యేష్టం వరం రామం తాభ్యోఽదాద్ వ్రతతోషితా ।

ఏవమారాధ్య సీతాయా వరం లభ్యా వ్రజాఙ్గానాః ॥ ౫౬ ॥

సీతావేశధరాః సర్వా రామమాసాద్య నిర్వృతాః ।

తాభిః సహ తతో రామశ్చక్రే కేలీం మనోహరామ్ ॥ ౫౭ ॥

నిజప్రియాయా వశగః సర్వాసాం ప్రీతిమావహత్ ।

ఏకోఽపి బహుధా కృత్వా రూపాణి రసపోషకః ॥ ౫౮ ॥

ప్రమోదకాననే రేమే కామీవ ప్రణయాకులః ॥ ౫౯ ॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే గోపీవరదానం నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః
॥ ౨౩ ॥

౫౯/౯౫౦

౦౨౪. కేలివర్ణనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।

పరార్ధస్మరలావణ్యం బిభ్రత్ సుందరవిగ్రహాః ।

కామినీనాం కామరసం పోషయన్ రాఘవో బభౌ ॥ ౧ ॥

సీతయార్థాఙ్గానఙ్గాన్యా సహ కేలిరసం దధత్ ।

జ్యోత్స్నయా చన్ద్రవద్రామో రేజే నక్షత్రమణ్డలే ॥ ౨ ॥

ముగ్ధానాం గోకులస్త్రీణాం జానక్యావిష్టచేతసామ్ ।

సమూహం రసయన్ రామో బభౌరాకృతిసౌష్ఠవమ్ ॥ ౩ ॥

యన్నేతి నేతీతి వదన్తి వేదాః

బ్రహ్మదయో యన్న లేభుస్తపోభిః ।

తత్త్వం పరం తచ్చుతిమూర్ధ్వమృగ్యం

వ్రజాఙ్గానాభిః కరయోర్మహీతమ్ ॥ ౪ ॥

గుఞ్జాహారం దధదురసిలసచ్ఛిర్షమామూరచన్ద్రో

వేణుం బిమ్బౌష్ఠదలకలితం బిభ్రదాపూర్ణనాదమ్ ।

స్నిగ్ధా చ శ్రీర్నట ఇవ లసద్వేశ సౌందర్యసారో

బిభ్రద్రామః ప్రముదవిపినం వల్లవీర్మోదయానః ॥ ౫ ॥

ద్విపరార్థావసానేఽపి నిత్యం క్రీడతి రాఘవః ।

నాన్తోఽస్య నిత్యలీలానాం స్వానందరసరూపిణః ॥ ౬ ॥

రాఘవో మోదయన్ గోపిస్తా ఏవ సపరిచ్ఛదాః ।

ఏవం యోగీ వై రమతే రామో రమయతాం వరః ॥ ౭॥

నిర్వికారో బ్రహ్మణోఽపి ప్రతిష్ఠా పరమాస్పదమ్ ।

నాన్య కామేన కోపేన తోభేన చ మహాత్మనః ॥ ౮॥

మనోవికారః సమభూద్యథా సంసిద్ధియోగినః ।

ఇత్యేవం రామదేవస్య బాలలీలాం శృణోతి యః ॥ ౯॥

అథాహమభిధాన్యామి రామరాసం మనోహరమ్ ॥ ౧౦॥

అదృశ్యం యత్ సురేంద్రాద్వైశ్చకార రఘుపుజ్జవః ।

కోటికన్దర్పలావణ్యవిజయీ రఘుపుజ్జవః ॥ ౧౧॥

రామకణ్ణికరూపాంశ్చ మహదైత్యానజిహనత్ ।

తేషాం వధేషు సంవిఘ్నం సహసా వినివారయన్ ।

మహావీరో రామచన్ద్రశ్చకారాతీవ విక్రమమ్ ॥ ౧౨॥

రమణమనుదినం యో రామచన్ద్రస్య పూర్ణం

ప్రణతమతిరధీతే మానవో రామభక్తః ।

స భవతి శివతుల్యో రామభక్త్యై ప్రపూర్ణః

పరమసుఖనిమగ్నశ్చిన్మయానన్దరూపః ॥ ౧౩॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే కేలివర్ణనం నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః

॥ ౨౪॥

౧౩/౯౬౩

౦౨౫. రామరాసో నామ పంచవింశోఽధ్యాయః ।

భుశుణ్డ ఉవాచ ।

శ్రుత్వేదం రామచన్ద్రస్య కౌమారచరితం మమ ।

మనః శీతలతామేతి యద్వత్ పీయూషధారయా ॥ ౧॥

దత్త్వా వరం గోపికానాం నిత్యమాత్మప్రదం విధే ।

యచ్ఛకార రఘుశ్రేష్ఠస్తన్నః శంసితుమర్హసి ॥ ౨॥

చీర్ణవ్రతానాం విప్రాణాం దణ్డకారణ్యవాసినామ్ ।

యథా వరం దదౌ రామస్తథా మే వద విస్తరాత్ ॥ ౩॥

ద్విపరార్థాన్తేఽపి నిత్యం సహజానన్దతోకగః ।

రాసం చకార రామాభిః పరమైశ్వర్యభావితః ॥ ౪॥

తత్రాపి దివ్యరాసే తు యాని యాని శుభాని చ ।

చక్రే రాసచరిత్రాణి తాని మే కథయ ప్రభో ॥ ౫॥

ఏకపత్నివ్రతే స్థిత్యా సత్యం లోపితవాన్న చ ।

బహుకాంతారతిం దృష్ట్వా తథా న ద్వేష్టి జానకీ ॥ ౬॥

తదేతత్ కథయాస్మాకం రామచారిత్రమద్భుతమ్ ।

శృణ్వతో మే మహాన్ హర్షో రోమభేదశ్చ జాయతే ॥ ౭॥

గద్గదశ్చ తథా కణ్ఠే చిత్తస్యైవ చ నిర్వృతిః ।

అహో ధన్యా అమీ దేవా మదక్లవినివాసినః ॥ ౮॥

యే పిబన్తి శుభం నిత్యం రామచన్ద్రకథామృతమ్ ।

ధన్యోఽహం కృతకృత్యశ్చ తిర్యగ్యోనిగతోఽపి నన్ ॥ ౯॥

యత్పిబామ్యమృతం బ్రహ్మన్ భవద్వదనవిచ్యుతమ్ ।

బ్రహ్మోవాచ ।

అహో పరిణతా బుద్ధిస్తవ సమ్యగ్విభాతి మే ॥ ౧౦॥

పునః పునః ప్రశ్నయసి యద్రాఘవపతేః కథామ్ ।

వక్షామ్యహం తు వక్తవ్యమవక్తవ్యం కదాచన ॥ ౧౧॥

గోపనీయం శుకేనాపి యద్ యోగీన్ద్రేణ ధీమతా ।

కథామృతైకకుణ్డస్య చత్వారో రక్షకా వయమ్ ॥ ౧౨॥

అహం శుకశ్చ శేషశ్చ తథా దేవీ తు జానకీ ।

న బ్రూమః సకలం తత్తు గోపనీయం ప్రయత్నతః ॥ ౧౩॥

వాచకాన్ ఘాతయిష్యామి మాతృజారప్రసక్తవత్ ।

అధికారిణమాలోక్య కథఞ్చిత్ కథయామహే ॥ ౧౪॥

పశ్చాద్ధికారిణోఽప్యత్ర పప్తో నైవోపలభ్యతే ।

త్వమణ్డజౌత్తరేయశ్చ ధరణీ చ పతివ్రతా ॥ ౧౫॥

సౌమిత్రేయశ్చార్ధ్వరేతా తథా మారుతనన్దనః ।

తుభ్యం మయా సమాఖ్యాతా కల్పేకల్పే యుగే యుగే ॥ ౧౬॥

రామమాయాప్రభావేణ పునర్విస్మృతవానసి ।

శుకేన చౌత్తరేయాయ రామచారిత్రమీర్యతే ॥ ౧౭॥

ఇహైవ శుద్ధసత్త్వాయ గోలోకే ప్రేమభాగినే ।

పునశ్చ భగవాన్ శేషో వ్యాచష్టే ధరణీం ప్రతి ॥ ౧౮॥

లక్ష్మణాయ తథా దేవీ జానకీ ప్రత్యువాచ హ ।

తచ్చుత్వా సకలం ప్రోక్తం లక్ష్మణేన హనూమతే ॥ ౧౯॥

పశ్చేమాః సంహితాస్త్ర సజ్జేపేణ శృణు ద్విజ ।

భౌశుణ్ణి పరమేయం షట్త్రింశత్సాహస్రమీరితా ॥ ౨౦॥

చత్వారింశత్సహస్రం తు లక్షమాత్ర ముదీరితమ్ ।

హనుమత్సంహితాలక్షం వాయులోకే విరాజతే ॥ ౨౧॥

సముచ్చయస్తు పశ్చాన్నాం మయోక్తా బ్రహ్మసంహితా ।

ఇత్యేవం రామచరితం శతకోటిప్రవిస్తరమ్ ॥ ౨౨॥

ప్రతికల్పం ప్రతియుగం అన్యదన్యద్ విభావ్యతామ్ ।

నాస్తస్తస్య చరిత్రాణాం కల్పకోటిశతైరపి ॥ ౨౩॥

కిశ్చిత్ సమాధావాలోక్య శృణు పుత్ర నిగద్యతే ।

యత్పుష్టం తు త్వయా గోపీరామయోః క్రీడనం పరమ్ ॥ ౨౪॥

తత్సుగోప్యం కథం వాచ్యం వక్తాస్యాన్నారకీ ధ్రువమ్ ।

అథాపి శుద్ధసత్త్వాయ భక్తాయ విమలాత్మనే ॥ ౨౫॥

వాచ్యమాచార్యవర్యైస్తు తచ్చుత్వా తత్పరో భవేత్ ।

సత్యం సత్యం మయా నిత్యం చిన్త్యతే మూలమస్త్రవత్ ॥ ౨౬॥

తద్ధ్యానామృతయోగేన తిష్ఠామ్యాకల్పమణ్డజ ।

తపస్తప్తం మయా పూర్వ తీవ్రాత్త్రివ్రతరం ద్విజ ॥ ౨౭॥

తేన ప్రసన్నః సీతేశః సదా మాం దర్శనం దదౌ ।

స్వలోకం దర్శయామాస గోలోకాత్ పరతస్తు యత్ ॥ ౨౮॥

తత్ర రాసవిలాసాది దృష్టవానహమద్భుతమ్ ।

ప్రమోదవిపినే పూర్వం రామశ్చక్రే సుక్రీడనమ్ ॥ ౨౯॥

తస్యాప్యనుకృతిం కృష్ణశ్చక్రే వృన్దావనే వనే ।

శ్రీరామో భగవాన్ పూర్ణః కలాభిః పురుషోత్తమః ॥ ౩౦॥

కోటిలక్ష్మీసహస్రాణామంశినీ జనకాత్మజా ।
 ఏతయోరేవ దివ్యాంశౌ రాధాకృష్ణాత్మకౌ వ్రజే ॥ ౩౧॥
 కాలేకాలే సముద్భయ కురుతః శాశ్వతీం రతిమ్ ।
 రామాంశో భగవాన్ కృష్ణః సీతాంశో రాధికేశ్వరీ ॥ ౩౨॥
 అన్యాశ్చ సకలా గోప్యస్తదంశాంశా ఉదీరితాః ।
 ద్వారికాయాం రుక్మిణీయం మహాలక్ష్మీ మహేశ్వరీ ॥ ౩౩॥
 అన్యాశ్చ సత్యభామాద్యాస్తదంశాః సహజాత్మికాః ।
 క్వచిదావేశరూపేణ క్వచిదంశస్వరూపతః ॥ ౩౪॥
 క్వచిత్ సాక్షాత్ స్వయం సీతా రమతే ప్రభుణా సహ ।
 సైవ రానేశ్వరీ తేన రమతే రాసమణ్డలే ॥ ౩౫॥
 ఏకథా శతథా చైవ కృత్వా రూపాణి సంతతమ్ ।
 తచ్చరిత్రం మహాగోప్యం మయా జ్ఞాతుం న శక్యతే ॥ ౩౬॥
 కురు కల్పశతం తీవ్రాం తపశ్చర్యాం స్వశోధికామ్ ।
 తదా తే తాదృశీ భక్తిరభిష్యత్యనపాయినీ ॥ ౩౭॥
 తదా శ్రీరామచారిత్రం శ్రోతుమర్హస్యశేషతః ।
 నోచేన్మామేవ శపస్యన్తి యోగీన్ద్రాస్తే శుకాదయః ॥ ౩౮॥
 అనధికారిణే మా బ్రూయాదిత్యుక్తం ప్రభుణాపి మే ।
 ఇతి బ్రహ్మవచః శ్రుత్వా భుశుణ్డో నామ వై ద్విజః ॥ ౩౯॥
 మహతీమార్తిమన్వార్చుత్ ప్రాణాస్తేఽపి గరీయసీమ్ ।
 ఆకాశవాక్ సముద్భూతా తదా సంశృణ్వతోస్తయోః ॥ ౪౦॥
 బ్రూహి బ్రహ్మన్నశేషేణ మమ చారిత్రమద్భుతమ్ ।
 రాసలీలావినోదాఖ్యం భక్తాయాణ్డజరూపిణే ॥ ౪౧॥
 ఆయం హి సుమహాన్ యోగీ మమైకాంతరతిప్రియః ।
 శాన్తో దాంతస్తితిక్షశ్చ కోటికల్పకృతశ్రమః ॥ ౪౨॥
 మద్భక్తో మత్పరః శాన్తో మదర్థత్యక్తసంస్మృతిః ।
 ఏకాంతచారీ వినయీ భక్తానాం ప్రీతివర్ధనః ॥ ౪౩॥
 జ్ఞాపయాన్తై విశేషేణ రామచారిత్రమద్భుతమ్ ।
 పీత్వా పీయూషవత్ సర్వం నాన్యస్మై కథయిష్యతి ॥ ౪౪॥

ఇతి దైవీం గిరం శ్రుత్వా బ్రహ్మ సజ్జాతసమ్భవః ।

సమ్పూజ్య ద్విజమాచష్టే రామలీలాం మనోహరామ్ ॥ ౪౫॥

ఏతామైకాన్తికీం లీలాం యో బ్రూయాదనధికారిణే ।

స పచ్చ్యేత మహాఘోరే నరకే దైవచోదితః ॥ ౪౬॥

(యః)కృష్టైకాన్తతరో భక్తో రామభక్తివివర్జితః ।

తస్మై న కథయేదేతాం లీలాం విశ్వస్య పావనీమ్ ॥ ౪౭॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ పంచవింశోఽధ్యాయః

॥ ౨౫॥

౪౭/౧౦౧౦

౦౨౬. రామరాసో నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ

శృణు ద్విజ ప్రమాణజ్ఞ రామలీలాం మనోహరామ్ ।

దివ్యరాససమాయుక్తాం సీతాకౌతుకవర్ధినీమ్ ॥ ౧॥

సర్వేఽప్యగ్నికుమారాస్తే షష్టిసాహస్రసంఖ్యకాః ।

రామలీలారసాభిజ్ఞాః ప్రాపుర్నిజతపః ఫలమ్ ॥ ౨॥

కల్పం సారస్వతం ప్రాప్య దణ్డకారణ్యవాసినః ।

శ్రుతయత్సైవ సజ్జాతా గోపీరూపేణ గోకులే ॥ ౩॥

రామరూపమనుప్రాప్తుః సరయ్యాస్తటయోర్ద్వయోః ।

ప్రమోదవనవాసినోఽన్యో జానక్యాశ్చ మహాప్రియాః ॥ ౪॥

రామతత్త్వమనుప్రాప్య ముముహుః కామభావితాః ।

అన్యాశ్చ దివ్యలలనా దివ్యరూపసమన్వితాః ॥ ౫॥

కృత్వా తపో వరం లభ్యా దివ్యమాపుర్మనోరథమ్ ।

తతో నిజవరం సత్యం కత్తు రామో మహామనాః ॥ ౬॥

కామతత్త్వేన తాః సర్వా రమయామాస గోపికాః ।

అథ ప్రాదురభూత్ కామః సహజానన్దలక్షణః ॥ ౭॥

జానకీం వేపయామాస సహజానన్దరూపిణీమ్ ।

సా వేపితా కామశరైః ప్రాదుర్భాయ రఘూద్వహాత్ ॥ ౮॥

దివ్యవేశధరా భూత్వా క్షోభయామాస రాఘవమ్ ।

సజ్జబ్ధః కామబాణేన తామాలిజ్జీతుమీయవాన్ ॥ ౯॥

తమాయాంతం సమాలోక్య స్వయమంతర్భూష సా ।

అథ ఖిన్నో రాజసూనుర్విరహేణ మృగీదృశః ॥ ౧౦॥

ఇతస్తతో భ్రామ్యమాణో దిశః శూన్యా విలోకయన్ ।

పాణ్డుక్షామవపుః సాశ్రుస్తబ్ధః పులకపూరితః ॥ ౧౧॥

దినే దినే వ్యథాపూర్ణః ప్రలీనసకలేన్ద్రియః ।

పద్మపత్రవిశాలాక్షీం తామేవ నిజవల్లభామ్ ॥ ౧౨॥

ధ్యాయమానోఽన్తరా దృష్ట్వా బహిః శూన్యాఖిలక్రియః ।

అశుష్కద్రాజతనయో దీర్ఘమాణః స్వవక్షసి ॥ ౧౩॥

క్వచిచ్ఛస్త్రముపాలేభే పూర్ణబిమ్బం సుధామయమ్ ।

క్వచిత్ పద్మవనం దృష్ట్వా దుఃఖీ నేత్రే న్యమీలయత్ ॥ ౧౪॥

క్వచిత్ కైరవిణీం వీక్ష్య బభూవ చ పరాజ్ఞుఖః ।

క్వచిద్ రమాభవనం దృష్ట్వా సృష్ట్వా ప్రాద్రవదాతురః ॥ ౧౫॥

క్వచిత్ కుజ్జాలతాం దృష్ట్వా వక్తుం సముపచక్రమే ।

క్వచిద్ వసంతమాలోక్య మేనే దావానలం విభుః ॥ ౧౬॥

క్వచిదేకాన్తసదనే తాముపాలభత ప్రియామ్ ।

అయే ! కరోరహృదయే దృష్టే జనకనన్దినీ ॥ ౧౭॥

వ్యథమానహృదం దృష్ట్వా నాద్యాపి కరుణా తప ।

సకృన్నే దర్శనం దత్త్వా మహావిరహవర్ధనమ్ ॥ ౧౮॥

అన్తర్హితా త్వం కిం బ్రూమః ప్రేమశూన్యకరోరతామ్ ।

క్వచిదాకాశమాలిక్య ప్రియాబుద్ధ్యా ముమోద సః ॥ ౧౯॥

క్వచిన్నవదలం దృష్ట్వా చక్రే చుమ్బనగాం ధియమ్ ।

క్వచిత్ ఖిన్నమనాః శ్రాన్తో శయ్యామాలిక్య సంశ్రితః ॥ ౨౦॥

క్వచిద్ధసన్ క్వచిద్ధావన్ క్వచిత్ క్రీడారసం దధత్ ।

క్వచిదున్మత్తవజ్జల్పన్ క్వచిత్ కుర్వన్ మనోరథాన్ ॥ ౨౧॥

నైవ లేభే రతిం క్వాపి ప్రియాధ్యానపరాయణః ।
 సరయూఘాష వాసిన్యో దివ్యాశ్చ లలనాగణాః ॥ ౨౨॥
 రామనాయకమాలోక్య బభూవుః కామపీడితాః ।
 కాశ్చిత్తద్గుణమాకర్ణ్య బభూవుః కామమోహితాః ॥ ౨౩॥
 కాశ్చిత్ సాక్షాదముం దృష్ట్వా నిపేతుర్భృశమూర్ఛితాః ।
 కాశ్చిచ్ఛిత్రగతం దృష్ట్వా జాతాః కామశరార్ధితాః ॥ ౨౪॥
 కాశ్చిత్ స్వప్నే సమాలోక్య పీడామాపుః సుదుఃసహమ్ ।
 ఏవం రామగుణాకృష్టాః సమస్తా వామలోచనాః ॥ ౨౫॥
 విరహార్తాః శ్రితైకాంతా దూతీభిః సంన్యవేదయన్ ।
 తాసాం దూత్యో రామమేత్య ప్రోచుర్విరహజాం వ్యథామ్ ॥ ౨౬॥
 దూత్య ఊచుః ।
 అయి సున్దర రాఘవోత్తమ
 త్వమసి ప్రేమభరైకభాజనమ్ ।
 వనితాః స్మరభాణవేపితాః
 సదయ త్వం పరిపాలయ ప్రభో ॥ ౨౭॥
 తవ రూపవిమోహితాః స్త్రియః
 కలితాః కామకరే కృతాశయాః ।
 కులశీలవిలజ్జయాతురాః
 పథి రుద్ధాః సరితో యథాభవన్ ॥ ౨౮॥
 అయి రాజకుమార సమ్ప్రతి
 వ్యథితప్రాణవిమోచనోద్ధురాః ।
 న నిభాలయసే కిమీదృశీః
 కరుణావారినిధిః స్వయం భవాన్ ॥ ౨౯॥
 అథ తే కఠినం యదా మనో
 వ్రజరామాననవీక్షణాక్షమమ్ ।
 మరణం తదిమా మృగీదృశః
 కలయిష్యన్తి విగర్హితం భువి ॥ ౩౦॥
 అయి కామపరార్థసున్దర
 త్రిజగన్మోహనమజ్ఞులకృతే ।

మృత ఏష మృగీదృశిగణః
ప్రణయశ్రీపరిపాలకస్తవ ॥ ౩౧॥

అయి మన్మథమోహనాకృతే
కిమియం తే ప్రకృతిర్ధృత్యయా ।
యదమూర్ఖలనా నిజాధరా
మృతపానేన న జీవయస్యత ॥ ౩౨॥

వనితావధపాతకోదభవం భయ
మాస్తే భవతోఽథవా న వా ।
రఘువంశవిభూషణో భవాన్
కథమత్యుగ్రమధర్మమాశ్రితః ॥ ౩౩॥

చరణామ్బుజనిర్గలన్మధుద్రవ
ధారాసుఖితాంతరాశ్రయాః ।
మునయోఽపి భవద్గుణామృతం
నను గాయన్తి రజస్తమోలయాః ॥ ౩౪॥

అయి రాఘవవర్యధుర్య తే
చరణామ్బుజపరాగకాఙ్క్షిణీః ।
అబలా మదనేన ఘాతయన్
హృది చిన్తాం మహతీమవాప్స్యసి ॥ ౩౫॥

శిశునైవ విమోహితాన్తరా
వనితాస్తా వ్రతబన్ధకర్షితాః ।
భవతా వరదాననిర్వృతా
వచనేనైవ న వశ్చితాః కిము ॥ ౩౬॥

ఇదమీదృశబాలభాషితం
ధరణౌ సమ్ప్రతి విశ్వనేత కః ।
అథ విశ్వసనీయభాషితో
దయితో యద్యసి తత్ ప్రసీద భోః ॥ ౩౭॥

నిజశైశవకర్మవిస్మరన్
వరదానం యది విస్మృతోఽసి భోః ।
తదిమా యువరాజ సమ్ప్రతి

ప్రణయేనైవ సునిర్వృతాః కురు ॥ ౩౮॥

యదిచేచ్ఛరణాగతా అమూః
పరిపాతుం క్షమతే న తే మనః ।
భవతః సుచిరస్థిరం వ్రతం
గతమేవ ప్రతిభాతి మేఽధునా ॥ ౩౯॥

శరణాగతపాలనవ్రతం
యది తే సుస్థిరమస్తి రాఘవ ।
తదిమా రఘురాజ కన్యకా
విరహామ్భానిధితః సముద్ధర ॥ ౪౦॥

ప్రభుణా కరుణావతా త్వయా
న విలమ్బః కరణీయ ఏవ చేత్ ।
పరిపాలయ ఘోషసుందరీ
ర్నిజనాథాః స్మరణాపీడితాః ॥ ౪౧॥

రఘునాథ భవాన్ భవార్జవే
ప్రకటోఽభూర్నిజసౌఖ్యహేతవే ।
స కథం నిజనాథసుందరీ
నివహం సంవ్యథయన్ న లజ్జతే ॥ ౪౨॥

ఇతి శుశ్రుమ దేవకార్యకృత్
కృతవేశః పురుషోత్తమో భవాన్ ।
తదిమాః సురలోకసుందరీః
విరహార్తాః పరిపాలయ ప్రభో ॥ ౪౩॥

పరిపాలయ నాథ సేవకాన్
నిజలావణ్యసుధైకసంశ్రయాత్ ।
ఇతి తే విరుదావలీ యథా
న విశిర్యేత్ కరుణారసామ్బుధే ॥ ౪౪॥

స్మరసుందర కాపి మూర్ఛితా
ప్రమదం కాపి తనోతి మన్త్రవిత్ ।
ముహురేవ చ కాపి ధావతి
త్రపయా కాపి నిరోధితాభవత్ ॥ ౪౫॥

ప్రలపత్యపి కాపి భూరిశః
కరుణాం కాపి నిభాలతే తనుమ్ ।
జడవత్ ప్రణయేన కాప్యభూద్
బహుశః భీద్యతి రామ కాచన ॥ ౪౬ ॥

పులకాని బిభర్తి కాచన
స్వరభక్తం కురుతే చ కాచన ।
ప్రణయేన చ కాపి కమ్పతే
మలినాజ్ఞీ ఖలు రామ కాప్యభూత్ ॥ ౪౭ ॥

అథ కాపి కరోతి రోదనం
ప్రథుముక్తాఫలలోచనాశ్రుభిః ।
ప్రియ కాపి విలీనవృత్తికా
భువనం శూన్యమివైవ వీక్ష్యతే ॥ ౪౮ ॥

ఇతి నిత్యముపస్థితం మహత్
కదనం ఘోషపురీమృగీదృశామ్ ।
కృపయా క్షపయాతికోమల
ప్రకృతే రామ ధనుర్ధరాగ్రణీః ॥ ౪౯ ॥

అయి రామ ధనుర్ధరాగ్రణీః
ప్రసభం రాజకుమార పాలయ ।
నహి చేన్నిహనిష్యతే స్మరో
నిజనాథాః ఖలు ఘోషసుందరీః ॥ ౫౦ ॥

మహతీం శ్రియమాప్తవానసి
స్మరసి త్వం కిము ధేనుధోరణీః ।
అధునాపి తవైవ గోపతే హృది
వాఞ్ఞన్తి గవేన్ద్రతాం ప్రభో ॥ ౫౧ ॥

సతతోత్సవభూరిభాగ్యవా
నసి సాకేతపురీపతేః సుతః ।
న భవంతమిహ త్యజన్త్యమీ
స్వసఖాయః ఖలు గోపపుత్రకాః ॥ ౫౨ ॥

మహతీ ఖలు రామ వర్తతే

భవతః శ్రీర్గురుగోపవేశ్యసు ।
న తథా హృదయం ధి నోత్యసౌ
నృప సమృత్తిరపారకుజ్జారా ॥ ౫౩ ॥

పితృతో భవతే ప్రదర్శితా
కమలా కోటిగతాఘసేవితా ।
కిము విస్మరణే భవిష్యతి
ప్రణయావద్ధగవేన్ద్రవేశ్యనః ॥ ౫౪ ॥

జననీ తవ గోపసుందరీ
రఘువర్య త్వయి పుత్రవత్సలా ।
త్వమపి స్ఫుటరాజ్యసమ్పదం
ప్రణయేనైవ విధూయ సంస్థితః ॥ ౫౫ ॥

ఇతి రామ విగర్హణం తవ
ప్రకటం ప్రేమవశేన కథ్యతే ।
నృపపుత్ర న చేత్ త్వమిశ్వరః
కిము లోకే సులభోఽసి మృగ్యతామ్ ॥ ౫౬ ॥

నవనీతసమూహతస్కరో
వ్రజరామాపరిరమ్భపేశలః ।
సులభోఽప్యసి ఘోషభూషణ
స్వకలీలారసమాత్రకౌతుకీ ॥ ౫౭ ॥

ఇతి దూత్యపరాయణాశయై
ర్వ్రజదూతీనివహైరుదీరితమ్ ।
వచనం సునిశమ్య రాఘవః
ప్రహసన్ ప్రాహ మనోజ్ఞయా గిరా ॥ ౫౮ ॥

శ్రీరామ ఉవాచ ।
సాత్యన్తం మే ప్రియా సీతా హృద్గతా బహిరుద్గతా ।
మోహయిత్వా సహృదయం హోహో కుత్ర గతా జవాత్ ॥ ౫౯ ॥

న తాం వినా క్షణం స్థాస్యామ్యహమిశోఽపి సమ్పదామ్ ।
సా మే విగర్హణం కుర్యాద్యది క్రీడేయమన్యతః ॥ ౬౦ ॥
తదూభ్రవిజృమ్భవశగో బిభేమి వ్రజదూతికాః ।

తత్స్వికృతిమహం కృత్వా శ్రోష్యామ్యన్యాభివాఙ్మతమ్ ॥ ౬౧॥

జనకస్య గృహే జాతా సా మే స్వప్నగతాబ్రవీత్ ।

తాం త్యక్త్వా కథమన్యాసు కుర్వీయ ప్రణయోత్సవమ్ ॥ ౬౨॥

సా మే యది ప్రకుప్యేత తదా కిం మే భవేదితి ।

ముహుః సఙ్ఖన్త్య నాన్యాసాం ప్రణయం పాలితుం క్షమః ॥ ౬౩॥

తద్ వ్రాత మద్వచస్తత్ర గత్వా యూయం సుదూతికాః ।

ఆశ్వాసయత తాః కాంతా భూయో మద్విరహాతురాః ॥ ౬౪॥

భవతీభ్యో వరం దత్తం స్మరామి వ్రజయోషితః ।

తత్ర కాలం ప్రతీక్షధ్వం యావత్ సీతాసమాగమః ॥ ౬౫॥

తథాహం విధివత్ కృత్వా భూయః పరిణయోత్సవమ్ ।

తస్యై మహాపదం దత్త్వా మహిషీత్వేన భావితమ్ ॥ ౬౬॥

భవతీభిస్తతః సఙ్గం కరిష్యామి వ్రజాఙ్గనాః ।

ఇత్యేవం భాషమాణే తు తస్మిన్ రాఘవపుఙ్గవే ॥ ౬౭॥

ఆయయుర్మునయః సర్వే దూతీనాం పురతః స్థితాః ।

స్థూలాక్షః శర్కరాక్షశ్చ కమ్పుర్మేధాతిథిః శుకః ॥ ౬౮॥

నారదః పర్వతశ్చైవ సుధర్మా చైకతో ద్విజః ।

మిత్రభవనోఽప్యథో ధౌమ్యః శతానన్దో విశారదః ॥ ౬౯॥

జమద్గిన్స్తథా రామో వశిష్టో వామదేవకః ।

అన్యే చైవ తపోవీరాః ప్రాదురాసుర్మునీశ్వరాః ॥ ౭౦॥

జాబాలిః పిప్పలాదశ్చ శాణ్డిల్యో లోహితస్తథా ।

ఉద్ధాలకో దేవలశ్చ లోమశశ్చ మహామునిః ।

తే తత్ర బోధయామాసుర్ధర్మజ్ఞం రఘుపుఙ్గవమ్ ॥ ౭౧॥

సునయ ఉచుః ।

శృణు రామ మహాబాహో వైవ వక్తుమిహార్హసి ।

త్వదఙ్గసఙ్గినీ సీతా నోద్వాహం సముపేక్షతే ॥ ౭౨॥

తైశవే శిశురూపా సా తారుణ్యే తరుణాకృతిః ।

తిరోభావే తిరోభూతావిర్భావే ప్రకటాకృతిః ॥ ౭౩॥

చన్ద్రేణ చన్ద్రికేవాసౌ త్వయైవ సహ వర్తతే ।

గచ్ఛ రామ మనోజ్ఞం తత్ ప్రమోదవనముత్తమమ్ ॥ ౭౪॥

తత్రస్థా వ్రజదేవీశ్చ రమయస్వ చిరం ప్రభో ।

తా ఏవ ప్రథమం తస్యాః కరిష్యన్తి వికైతవమ్ ॥ ౭౫॥

దూత్యం తయా భవత్సంకం కారయిష్యన్తి యోషితః ।

తాస్వావిష్టా తతః సీతా రంస్యతే భవతా సమమ్ ॥ ౭౬॥

స్వయం చ రంస్యతే సాక్షాత్ సీతా సహజసుందరీ ।

నాత్ర త్వయా క్వచిత్ కారోఽవికల్పో రఘునందన ॥ ౭౭॥

తాసామేవ హితార్థాయ భక్తానాం వ్రజయోషితామ్ ।

త్వత్తః ప్రాదురభూదేవా భేదేన దర్శనం గతా ॥ ౭౮॥

పునశ్చాన్తర్హితా భూత్వా ప్రమోదవనమాగతా ।

తత్ర సా శోభతే నిత్యం సరయూతీరవాసినీ ॥ ౭౯॥

ప్రమోదవనమధ్యస్థా తద్దేవీభిశ్చ పూజితా ।

తాసాం మధ్యేఽనిశం భాతి ప్రమోదవనదేవతా ॥ ౮౦॥

రక్తాశోకలతాకుఞ్జం సీతాసౌ తత్ర కాననే ।

త్వం తాత గచ్ఛ తత్రైవ పూరయస్వ మనోరథాన్ ॥ ౮౧॥

నేత్రోత్సవం తథాస్మాకం దేహి రాఘవపుజవ ।

త్రైలోక్యే చ మహామోదం వర్ధయస్వ మహామతే ॥ ౮౨॥

నాతో విలంబనం కార్యం వయం దూత్యముపాగతాః ।

తత్రైవ సీతయా సార్థం శోభన్తే వ్రజయోషితః ॥ ౮౩॥

శ్రుతిరూపా నిత్యసిద్ధా అగ్నిపుత్రాశ్చ యోగినః ।

అన్యే చ దివ్యమునయో వాఙ్మన్తై భవదాగమమ్ ॥ ౮౪॥

యోషిద్రూపం విధాయైతే కామేన క్షుభితాశయాః ।

త్వామేవ నిత్యం వాఙ్మన్తై తత్ర గచ్ఛాధునా ప్రభో ॥ ౮౫॥

ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా రామః ప్రహసితాననః ।

మహాన్తముత్సవం కృత్వా సర్వాన్స్తాన్ విససర్జ హ ॥ ౮౬॥

ఓమితుక్యక్తైః దూతికాశ్చ విససర్జ నృపాత్మజః ।

దూత్యోఽపి తేన వాగ్వన్దం కృత్వా ప్రముదితాశయాః ॥ ౮౭॥

ఆయాతి భవతీనాం వై నాథః సజ్ఞాతకౌతుకః ।

ఇతి తాభ్యో వ్రజస్త్రిభ్యః పృథక్ సత్యం న్యవేదయన్ ॥ ౮౮॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః ॥
౨౬॥

౮౮/౧౦౯౮

౦౨౭. రామరాసో నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః ।

అథాగమచ్ఛరత్కాలః ప్రమోదవనమధ్యతః ।

ఉత్ఫుల్లపఙ్కుజవనః పరాగోద్ధూలితామృతః ॥ ౧॥

సప్తచ్ఛదోగ్ర సౌగంధ్యసమూహోన్మత్తదిగ్గజః ।

మృదుచన్ద్రకరస్పర్శసహజోత్ఫుల్లకైరవః ॥ ౨॥

ఉత్ఫుల్లమల్లికావలీకుసుమస్తవకాన్వితః ।

ఖేలత్థజ్ఞానదామృత్యసమ్భ్రమోద్భూతమన్మథః ॥ ౩॥

చకోరీవదనాన్తఃస్థ నిశాకరకరామృతః

హంసకారణవాక్రీడసలితోద్ధరణోద్ధరః ॥ ౪॥

కఙ్కాకిఙ్కాలృపుఙ్కాన్తరీనప్రచురషటృదః

కాశపుష్పప్రతీకాశచమరీపుచ్ఛమణులః ॥ ౫॥

ప్రమోదవనసమ్ఫుల్లమాలతీసౌరభాన్వితః ।

సన్తతస్వచ్ఛసరయూసలిలాచితబాలుకః ॥ ౬॥

గోపగోపీహృదుత్సాహవర్ధనః పుష్టికారకః ।

దృష్టేదృశం తు సమయం రామో రమణకోవిదః ॥ ౭॥

గోధోరణీం పురస్కృత్య ప్రమోదవనమాగమత్ ।

తత్ర గత్వా కృతాకల్పః సహజోత్సవసుందరః ॥ ౮॥

అఙ్గులావణ్యసన్దోహప్రకాశితదిగ్గన్తరః ।

గోపానువాచ సకలాన్ భ్రాతృశ్చ లక్ష్మణాదికాన్ ॥ ౯॥

హే లక్ష్మణ గవాం గోష్ఠం రచ్యతాం పరితోఽత్ర వై ।

గోపైః సార్థం శాద్వలాని చార్యతాం మమ ధేనవః ॥ ౧౦॥

అహమత్ర కరిష్యామి ప్రమోదవిపినాన్తరే ।

పూజాం కామేశ్వరస్యాం దేవదేవస్య సంతతమ్ ॥ ౧౧॥

భరతేన చ శత్రుఘ్న సార్థం త్వం గాశ్వ చారయ ।

అత్ర స్యాత్ కోఽపి చేద్విఘ్నః ప్రతీకార్యస్తథైవ సః ॥ ౧౨॥

ప్రమోదవనకుఞ్చోఽమ కరిష్యామి మనోరథమ్ ।

ఓమిత్సుక్తవస్తమథో విసృజ్య లక్ష్మణం చ తాన్ ॥ ౧౩॥

అన్తః ప్రమోదవిపినమియాయ రఘునన్దనః ।

తత్ర గత్వా శశిజ్యోతాన్ని విసతస్తుపబోజ్జ్వలాః ॥ ౧౪॥

సుధామయీః శరత్పూర్ణా రజనీరాజహావ సః ।

ద్విపరార్థాన్తేఽపి నిత్యాస్తాస్తస్య పురతోఽభవన్ ॥ ౧౫॥

తాసు క్రీడనమారేభే దివ్యకేలీవిశారదః ।

తత్ర స్థిత్యా మహాకుఞ్చ జగుఞ్చ కలవేణునా ॥ ౧౬॥

తత్ర వేణురవే గానమకరోదిదమాదరాత్ ।

ఇత్యేహి జనకనన్దిన మదన్తః

సంతాపహరణచన్ద్రికావతారవిగ్రహే

మదగ్గసజ్జాతప్రమోదవనలహరీలీలాయితగతే

సహజచిదానన్దమయతారుణ్య

విలాసవైభవాధివాసితే ॥ ౧౭॥

చిత్లోకస్వామిని కామినీజనగర్వాపహార

మకరధ్వజపతాకే వేదిమధ్యే మహామత్తమాతగ్గమిని

రాకేశప్రభావలేపనిర్వహణవదనకాన్తే

కైశోరలీలామతిలక్ష్మ్యవర్తమానే ॥ ౧౮॥

ప్రమోదవనవృన్దావన-మన్దారవన-కదమ్బవన-పారిజాతవనేశ్వరి

కుఞ్చాభువనేశ్వరి రక్తాశోకలతామణ్డపమధ్యస్థే స్మరమన్తమహావిద్యే

శ్రీమన్త్రవిద్యే మహామన్త్రవిద్యే మహాశ్రీయన్త్రనాయకే మహాచక్రనాయకే

మాతగ్గకులపూజనీయచిన్తామణిచరణసఖచన్ద్రికే ॥ ౧౯॥

చచ్చలాపాగ్గసజ్జోభితకోటికన్దర్పకామినీహృదయే

కోటిబ్రహ్మాణ్డకమలాసముచ్చయరూపవిగ్రహే

మన్దస్మితమాత్రనిరస్తవిరహాశోకే హా భామిని

హా చణ్డి హాత్మన్తకోపనే హాతిశయదురారాధ్యశీలే

భూలీలాదివివిధాకారావాన్తరావతారాతినిమగ్నమానసే క్వాసి క్వాసీతి
ఓం ఓం ఓం ఓం ఆనందవల్లకే క్వాసి క్వాసీతి జగౌ || ౨౦||

తతస్తదాకర్ణ్య సువేణునిఃస్వనం
ప్రియోదితం మన్మథవేగ వర్ధనమ్ ।
స్మరోన్మదప్రోద్ధతమానసా బహి
ర్హృదన్తరాదావిరభూన్నితమ్బినీ || ౨౧||

అశోకవల్లీవనమణ్డపాన్తరాద్
వినిఃసరస్తీ సహజారుణాంశుకా ।
ఘటస్తనీ సన్మణిహారభూషణా
స్ఫురత్పదన్యాసవిరఞ్చితావనిః || ౨౨||

మరాలగత్యఞ్చితమణ్డవిగ్రహో
నితమ్బుభారోద్వహనాక్షమా రమా ।
మృదుస్మితదద్యోతవిభాసితాననా
మనోహరాపాజ్గవిభూషితేక్షణా || ౨౩||

అనర్హకాఞ్చీగుణనాదిఘణ్డికా
మనోజ్ఞకేయూరవిలమ్బిదోర్లతా ।
త్రపానిమగ్నా కలితావగుణనా
సువృత్తదీవ్యజ్జఘనప్రభామ్బరా || ౨౪||

సుకణ్డకణ్ఠీ శుభసూత్రశోభితా
సభాగసౌభాగ్యసమూహసజ్గతా ।
సమానశీలైః ప్రచురైః సఖీజనైః
సనాథపర్యస్తపురస్థలస్థితా || ౨౫||

పరిస్ఫురచ్ఛారుకపోలమణ్డన
ప్రతిష్ఠతాటజ్కమణిప్రభాభరా ।
ప్రసూనచిత్రీకృతచారువేణికా
సునాసికాశోభిమహామణిత్రయా || ౨౬||

సుమణ్డసిన్ధూరసమూహసున్దర
ప్రసర్పినీమన్వితరత్నపట్టికా ।
లలాటపర్యస్తవిరాజిభూషణ

ప్రభాసమూహైః పరివేపితాననా ॥ ౨౭॥

సా రాఘవేన్ద్రస్య జవేన సన్నిధౌ
సమేత్య కణ్ఠే మణిమాలికామధాత్ ।
తయోర్వినిర్వృత్య వివాహమగ్గలం
సఖీజనః కుఞ్జగృహే విధానవత్ ॥ ౨౮॥

ప్రవర్తయామాస మిథో రతిక్రియాం
నవీనసగ్గోద్యదనజ్జకౌతుకామ్ ।
తతస్తయోస్తత్ర దినే దినేభవ
న్మహోత్సవః పూర్ణసఖీమనోరథః ॥ ౨౯॥

శృంగారయామాస రఘూద్వహః ప్రియాం
ప్రియాపి తం దివ్యయువానమాదరాత్ ।
ఏవం తదన్యోన్యమభూత్ కుతూహలం
దామృత్యభావప్రణయేన సశ్చిత్తమ్ ॥ ౩౦॥

పరస్పరాలాపనిరీక్షణాదిషు
ప్రవృద్ధ ఉబ్బైః ప్రణయస్య వారిధిః ।
అభూదమర్యాదతరః సమస్తతో
యథాన్యవార్తా ధరణీం సమాక్రమత్ ॥ ౩౧॥

సాకేతనగరద్వారా రాసభూః సహవేశ్మసు ।
సరయూతటకుఞ్జేషు రత్నపర్వతసానుషు ॥ ౩౨॥

క్రీడాస్థానేషు దివ్యేషు మహాసామ్రాజ్యభూతిషు ।
వాటికాతటవాపీషు ప్రమోదవనమధ్యతః ॥ ౩౩॥

దధౌ కేలిరసం రామో రామయా సహ సంతతమ్ ।
కృపిద్ గుఞ్జావిభూషాఢ్యో వనమాలావిభూషణః ॥ ౩౪॥

మయూరచన్ద్రికోత్తంసీ వితేనే నయనోత్సవమ్ ।
కృపిచచ్ఛన్దనకాశ్మీరమకరీపత్రచిత్రితః ॥ ౩౫॥

రత్నాకల్పమనోహరీ చకారాతీవ సమృదమ్ ।
కృపిచచ్ఛ కనకోష్ఠిషరత్నస్తవకశోభితః ॥ ౩౬॥

హేమకఞ్చుకలిప్తాఙ్గో రేజే రాజోత్తమో యథా ।
కృపిత్ పీతామృరధరః శుభ్రధౌత్రవిరాజితః ॥ ౩౭॥

ఆబద్ధమాడాచికురశ్చకార ప్రియయా ముదమ్ ।
క్వచిచ్చ మల్లకచ్చాఢ్యః సువర్ణధృతకుణ్డలః ॥ ౩౮॥

కరస్థవలయోల్లాసీ రరాజ రఘునన్దనః ।
క్వచిన్నాసామణీభ్రాజీ శ్రీమదాననమణ్డలః ॥ ౩౯॥

ప్రియాకల్పితపుంవేశో రేజే శ్రీరామచన్ద్రమాః ।
క్వచిత్ కిరాతవేశేన సన్నద్ధలలనాసఖః ।
మృగయాభిరతిర్వీరో వ్యరోచత వనాన్తరే ॥ ౪౦॥

ఏవం విచిత్రరచనాన్వితకేలికారః
కన్దర్పకోటికమసీయకలాకలాపః ।
దాసీజనప్రతివిభూషితదివ్యరామా
తారుణ్యమోదమదిరారసపానమత్తః ॥ ౪౧॥

అన్యోన్యముజ్జ్వలరసోదధిహావభావ
రిజత్తరక్తశతసాన్ద్రతరార్ద్రమూర్తిః ।
చక్రే విలాసరసికో వివిధాన్ విలాసాన్
శ్రీమత్ప్రమోదవనకుజ్జాగృహే సురమ్యే ॥ ౪౨॥

ఇత్యం విహరతస్తస్య రామయా సీతయా సహ ।
ద్విపరార్థస్తిమభవద్ బ్రహ్మణో రజసి హి సా ॥ ౪౩॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః
॥ ౨౭॥

౪౩/౧౧౪౧

౦౨౮. రామరాసో నామ అష్టావింశోఽధ్యాయః ।

తతః ప్రవర్తతే ఘోరం తమో భావపిథాయకమ్ ।
రవేరస్తమభూత్తేజః శకుభే జ్యోతిషాం గణః ॥ ౧॥

తారకాఘాః ప్రాదురాసన్నులూకాః సమ్ప్రపేదిరే ।
పద్మకోశాన్తరే బద్ధాః జగుజ్జ్వర్న మధువ్రతాః ॥ ౨॥

మధురోల్లాససంశోభి బభౌ కైరవిణీవనం
విటపేషు చ నిద్రాణాః పతజ్ఞా న చ భాషిరే ।

సంవీక్ష్య తామసీం వేలాం రామః ప్రోవాచ జానకీమ్ ॥ ౩॥

జనకనన్దిని సమ్ప్రతి వర్తతే
రజనిరుత్సుకకోకగణార్తిదా ।
స్ఫురదులూకకదమ్భకమోద
కృత్తిమిరఘోరపటావృతకాననా ॥ ౪॥

కటు రటన్తి చ సమ్ప్రతి ఫేరవాః
సుకలహంసరవశ్చ తిరోహితః ।
శ్రవణయోః కురుతే కటుతామసౌ
కిమపి చక్రవర్ణా నివహారవః ॥ ౫॥

న ఖలు సమ్ప్రతి వజ్జులకాననం
వికసితం వితనోతి దృగుత్సవమ్ ।
కుముదినీ ప్రవిభర్తి వికాసితాం
వితథసౌరభసమ్పదుపేక్షితా ॥ ౬॥

కిమపి గాయతి చ భ్రమరావలీ
వికటకుజ్జ్వలతావనవేశ్యసు ।
దధతి రత్నగిరేస్తటభూమయ
స్తిమిరసజ్ఘకృతం స్వపరాభవమ్ ॥ ౭॥

ఇతి నిశమ్య నిశాగమవర్ణనం
జనకజా సమభాషత వల్లభమ్ ।
ఇయమహో రజనీ న నివర్తతే
ప్రలయ ఏష విధేరపి నాశకః ॥ ౮॥

భజతి భూతగణః ప్రకృతిం పరాం
ప్రకృతిరేతి పరే పురుషే లయమ్ ।
పురుష ఏతి భవంతమముం పరం
నిజవిలాసరతం పురుషోత్తమమ్ ॥ ౯॥

త్వమధునాపి రతేర్న నివర్తసే
సహజచిత్సుఖకేలికలానిధిః ।
యదపి నాథ గతా లయమీదృశాః
శతశ ఏవ విరఞ్చహరీశ్వరాః ॥ ౧౦॥

త్వమవధిః పరమం పురుషోత్తమః
సతతకాలకలాకలనాత్మకః ।
ప్రియ భవంతముపేత్య గతోఽ
ప్యసావగత ఏవ వివాత్యత ఇత్యహో ॥ ౧౧॥

అహమపి ప్రభుణా భవతా సహ
ప్రముదకాననకుఞ్జవిలాసినీ ।
న కలయే ప్రణయేన చ సమ్భవం
న విరతిం సుఖకేలిమహోత్సవే ॥ ౧౨॥

అథ యది స్వపనస్పృహయా ప్రభో
కిమపి తే నయనేఽలసపక్షణీ ।
తదహమప్యధునా స్వపిమి క్షణం
భవదుదారభుజాన్తరవర్తినీ ॥ ౧౩॥

భవదురోనయనానననాసికా
హృదయపాణిపదావయవాశ్రితా ।
విరచయామి సుషుప్తిరివోఽప్స
న్నిగమశబ్దమయాం విరతిం న కిమ్ ॥ ౧౪॥

నిధువనాన్తమితా శ్లథవిగ్రహో
స్వపిమి నాథ కదా భవతా సమమ్ ।
స్వదయితస్య సుషుప్తిదశాఙ్గ
స్తవ ముఖేన్ద్రనిరీక్షణం మక్షమా ॥ ౧౫॥

నహి నిమిలితలోచనపఙ్క్తజో
ఽప్యథ భవానపి మాం పరిముఞ్చసి ।
సుఖసుయన్త్రితదోఃపరిరమ్భణ
ప్రణయకేలికలాకులవిగ్రహః ॥ ౧౬॥

అలసలోచన ఏష సఖీజనో
ఽప్యలమిహ స్వపితీతి విభావ్యతే ।
ఇహ న సోఽపి జనోఽస్తి య ఏత్య
నో దిశతి నాగలతాదలవీటికామ్ ॥ ౧౭॥

కథయతో రతివల్లభయోర్మౌఢః
సపది కాపి సఖీ సుసమాయయౌ ।

న యువయోరధునాపి దినాత్యయే
భవతి సుప్తిరతివవిలాసినోః ॥ ౧౮॥

నవనికుజ్జలతావనమణ్డపే
కుసుమక్లుప్తతలే కురుభో న కిమ్ ।
నిధువనక్రియయా సహజం సుఖం
స్మరవిలాసకలాకుశలౌ యువామ్ ॥ ౧౯॥

నిధువనశ్రమసజ్గతనిద్రయో
శ్చరణవాహనమేత్య కరోతి యా ।
కిము న సాప్యహమద్భుతదాసికా
రహసి దమృతిసుప్తిరహస్యగా ॥ ౨౦॥

ఇత్థం సఖీగిరం శ్రుత్వా స్మృత్వా సీతారఘూద్వహౌ ।
శయ్యామన్దిరమత్యుచ్చైరాజగ్మతురనుత్తమమ్ ॥ ౨౧॥

చన్దనాగురుధూపాఢ్యం కర్పూరోజ్జ్వలదీపకమ్ ।
శయ్యాన్తావనివిన్యస్త దివ్యాన్తరణగైన్దకమ్ ॥ ౨౨॥

నానారంగసృతానేక దివ్యచిత్రవిచిత్రితమ్ ।
కుజ్జవల్లివనాన్తఃస్థమన్దారద్రుమమూలగమ్ ॥ ౨౩॥

రక్తపీతప్రభాశోభిరత్నవేద్యయురి స్థితమ్ ।
సువర్ణసముప్టున్యస్తతామ్బులోదలపీటికమ్ ॥ ౨౪॥

కల్పద్రుమప్రసూనస్త్రగ్వాసోలజ్కారభూషితమ్ ।
సంభాగమల్లయుద్ధాన్త సుఖదవ్యజనాఞ్చితమ్ ॥ ౨౫॥

సుగన్ధిమిష్టమధురపక్వాన్నాదినమాయుతమ్ ।
ప్రోద్ధాసిరత్నచషకోపేతమైరేయభాజనమ్ ॥ ౨౬॥

ద్యూతకేలిక్రియోపాయచతుష్పద్యాది సంయుతమ్ ।
హేమరత్నచతుష్కన్థపానీయకలశీయుతమ్ ॥ ౨౭॥

రత్నజ్యోతిసముద్భాసిపృథుదర్పణమణ్డలమ్ ।
వేశ్మాభ్యన్తరవేశ్మాన్తజ్వలత్సుస్థిరదీపకమ్ ।

సఖీజనకృతాన్వీక్షా గవాక్షశతసంక్కులమ్ ॥ ౨౮॥

తత్ర గత్వా నిజాలీభిః కృతాకల్పాం నిజాం శ్రియమ్ ।

రమయామాస రామేన్దర్నవస్మరరతోత్సవే || ౨౯ ||

సఖ్యో జామ్బూనదీం మాలాం దత్త్వా సీతాకరామ్బుజే |

రామస్య రోషయామాసుః కణ్ఠే పులకసున్దరే || ౩౦ ||

తస్యాః కాఞ్చీగుణగ్రన్థిస్పర్శోత్కమిక్రరే ప్రియే |

సఖ్యస్తూర్ణం వినిర్యాతాః శయ్యామన్దిరతో బహిః || ౩౧ ||

తత్రైతయోః కాకువచశతాకులం

ప్రభూతకన్దర్పశరోద్ధరం రతమ్ |

బభూవ భూయో న న నేతి కాన్తయా

నివార్యమాణోద్ధరకాన్తభేరితమ్ || ౩౨ ||

ప్రియః పరీరభ్య మనోరమాం ప్రియాం

స్తనద్వయామర్దనజాతసమ్భ్రమామ్ |

చుచుమ్బ బిమ్బిఫలకోమలేఽధరే

రదన్త్రణారోపణజాతవేదనామ్ || ౩౩ ||

బలేన సా తస్య సుబాహుయన్త్రణాం

నివార్య నీపిం ప్రదదౌ కరం హి సా |

ద్వితీయకేన ప్రసభం చ పాణినా

సుదూరయామాస యువానమద్భుతమ్ || ౩౪ ||

బలీ స తస్యాశ్చరణద్వయం జవా

న్నిజాంసమారోప్య ముఖేన్ద్రమణ్డలమ్ |

చుచుమ్బ సుస్నిగ్ధకపోలభాస్వరం

వృతాలకాలీతమరీశతాకులమ్ || ౩౫ ||

హఠాత్ సమాకృష్య పదద్వయేన సా

వివ్యాధ వక్షస్థలమస్య కామినః |

తతోఽభవన్నూపురకిఞ్జీణీరవః

ప్రసప్తహంసౌఘవితీర్ణసమ్భ్రమః || ౩౬ ||

రామశ్చ తన్నూపురయుగ్మశిఞ్జితైః

మనః ప్రభూతద్విగుణస్మరార్ద్రతః |

రదైర్వినిష్ఠిష్య రదచ్ఛదం పునః

సంరమ్భతస్తత్పరిరమ్భమాచరత్ || ౩౭ ||

సా రామచన్ద్రస్య భుజద్వయాన్తర
స్థితార్దితా వక్షసి తేన వక్షసా ।
చచాల నాలిజనసంఘమోద్భవ
ప్రమోదసమ్భవనిమీలితేక్షణా ॥ ౩౮॥

చుచుమ్మ తస్యాః స్ఫుటకోరకాకృతీ
దృశోః (శౌ ?)సకాసీ వదనం నిభాలయన్ ।
తస్థా పునర్నీవిగుణం పిథాయ సా
కరద్వయేనోత్పులకావలీతనుః ॥ ౩౯॥

స తత్కరౌ పఙ్కజకోరకాకృతీ
హరాత్ సముత్క్లిప్య బభజ్జనీవికామ్ ।
తావత్తు సా చోరుయుగం సువేష్టితం
కృత్వా కరాభ్యాం చ వరాఙ్గమప్యధాత్ ॥ ౪౦॥

స తన్నితమ్బద్వితయం మనోరమం
లిలేఖ సూక్ష్మైః కరజైః స్మరోద్ధతః ।
సమాలభచ్ఛ స్తనకుడృలద్వయం
స్వవక్షసా దీర్యదుదారకఙ్కుకమ్ ॥ ౪౧॥

విదీర్యమాణా కుచకఙ్కుకీ చ సా
చకార తత్ర ద్విగుణం శ్రియం రతేః ।
స్తనౌ సువేశేన యథా విరాసతుః
ప్రమత్త చక్రావివ పద్మీనీదలాత్ ॥ ౪౨॥

ఉదీర్ణభాసోః స తయోరురోజయో
ర్నఖావలీం సన్నిచఖాన నాయకః ।
స్ఫుటేన్ద్రగోపాపయవైః సమాచితౌ
యథా లతాయాస్తవకౌ విరేజతుః ॥ ౪౩॥

సాప్యస్య వక్షస్థలముద్భృతైర్నఖైః
పస్పర్శ కిఞ్చిత్స్మయదుర్మదేక్షణా ।
ఆవర్జయామాస చ దుర్లభత్వతః
స్మరాతురస్యాస్య హలేన వేగితామ్ ॥ ౪౪॥

స ఉత్పతన్మన్మథవాణవేపితో

మదోద్ధతో బాహుబలేన యస్త్రయన్ ।
చకార బాలాం మధురాంశుకమృతాం
విస్పష్టదీవ్యజ్జఘనద్వయప్రభామ్ ॥ ౪౫॥

విలోడ్యమానా సురతే ప్రియేణ సా
బభూవ సున్వేదకణాంతవిగ్రహా ।
తథాప్యముఞ్చత్రపయా న కర్త్రిచి
న్నితాంతసంశోభిముఖావకుణ్ఠనమ్ ॥ ౪౬॥

పిథాయ యోనిం కరపద్మసమ్పూటే
పరస్పరాసక్తిసుసంక్లతోరుకాః ।
అధఃస్థితాప్యుచ్చలతిస్మ తస్య సా
సమానలజ్జామదనద్వయాకులా ॥ ౪౭॥

తాం కేనచిద్వస్థనబలేన కాముకో
నిబద్ధ్య నిర్ముచ్య తదోరుబన్ధనమ్ ।
ఆరోపయామాస నిజోరుయుగ్మకే
వరాజసౌలభ్యసునిర్వృతేన్ద్రియః ॥ ౪౮॥

నిజోరుసంస్థామబలాం సుయన్త్రితాం
తతో నిబన్ధాచ్చలితుం చ నో క్షమామ్ ।
దదర్శ వక్త్రే పరిచుమ్భితాధరే
పరాజ్ముఖీ తావదభూజ్జవేన సా ॥ ౪౯॥

తస్యాః సుదీర్ఘమలకావలీం కరే
నిగృహ్య తాం సమ్ముఖమన్వకూలయన్ ।
తతోఽపి సా సమ్ముఖవర్తిని ప్రియా
నిమిలితాక్షీ న బభాణ కిఞ్చన ॥ ౫౦॥

సామర్షసక్రోధసహర్షసత్రప
సహాససోన్మాదనసాశ్రులోచనా ।
బభూవ తూష్ణిమవశా సుయన్త్రితా
కృతాధరస్పన్దలవానుమేయగీః ॥ ౫౧॥

తతోఽస్య వక్త్రం శనక్తైః ప్రపశ్యతీ
బభాణ బాలా మృదువల్లుభాషితా ।

అలం జవేన ప్రియ ముఞ్చ ముఞ్చ మాం
న నేతి సమ్మర్దవిలోలవిగ్రహా ॥ ౫౨॥

స భాష్యమాణోఽపి జవేన యోనిం
బభ్రజ్జ తస్యాః ఖలు దీనయాచితమ్ ।
హాహతి వక్త్రే కరకుడ్మలద్వయం
ప్రకుర్వతీ కాకుశతాకులా చ సా ॥ ౫౩॥

హలేన తేన వ్యథితేవ కామినా
రరజ్జ శయ్యాపి యథార్ద్రయావక్షేః ।
కృతోద్ధతాం నిర్దయసౌరతక్రియాం
తత్యాజ మూర్ఛయితవిగ్రహం తు తామ్ ॥ ౫౪॥

సఖీజనస్తాం ప్రథమే రతోత్సవే
బాలాం కథఞ్చత్ప్రతిలబ్ధచేతనామ్ ।
సంస్నాపయామాస సుమగ్గలోద్ధతైః
విధానవిద్భిర్నిగమైః ప్రబోధితామ్ ॥ ౫౫॥

ఇత్థం నిశాయామతిలజ్ఞ్య చేతనాం
చకార రామః ప్రియయా రతోత్సవాన్ ।
యావత్స శేతే పురుషో మహోదధౌ
భుజజ్గరాజే శయనే సుషుప్తిభాక్ ॥ ౫౬॥

గావశ్చ తస్య ప్రసరన్తి సర్వతో
నిశ్వాసరూపా భుజగేన్ద్రపాలితాః ।
తౌ కామినౌ నిర్భరకామకేలిభిః
సంశ్రాన్తచిత్తౌ దధతుః స్వలీలామ్ ॥ ౫౭॥

తదోల్వణా నామ జవేన రాక్షసా ఉత్పేతురుగ్రా బలవత్సహిస్రాః ॥ ౫౮॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసో నామ అష్టావింశోఽధ్యాయః
॥ ౨౮॥

౫౮/౧౧౯౯

౦౨౯. రామరాసోనామ ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః ।

అథోత్పేతుః పరితః ప్రమోదవనముల్వణా నామ రాక్షసాః ।
 సోదరకాః సాయుధాః సకవచాః సుతీప్రమతయో
 మదోద్ధతాస్తామసాస్తామసీన్తప్రరాక్రమా ఉల్ముకహస్తా
 అమజ్గలాస్తాలశతసముచ్చాయవపుషో దుర్దర్శనాః
 ప్రజ్వలద్ద్వాగ్నిదృశో గిరిగణ్డసమానాంసాః
 పృథుతరనాసావినిః సరచ్ఛాసనముత్కమిత్తద్రుమాన్
 సమున్మూలయన్తః పాదవిన్యాసప్రచాలితధరణీభాగాః
 సరాగాననాః కరాలజటాలకేశాః కృత్తివాససో గణా
 ఇవ వికటాటోపతాణ్డవప్రచణ్డాః ॥ ౧॥

తాన్ లక్ష్మణోఽభివీక్ష్య శ్రీరామాజ్ఞాపరాయణ
 స్రుధాఖిలకార్య ప్రసాధనచతురోఽక్షరబ్రహ్మకృతిః
 పురుషోత్తమస్య ద్వితీయా మూర్తిశ్చతుర్మూర్తైర్భగవతః
 సజ్జీకృతధనుః సుతీక్షణవిశిఖధారాసారై
 ర్నివారితవాంస్తే దృష్ట్వా శాద్వలే చరన్తం
 రామధేనుకం సజ్జోభయాశ్చక్రుస్తతోపీరః సధేనుకం
 ప్రమోదవనాభ్యన్తరే ప్రవేశ్య తానాపతతః
 ప్రచణ్డైః కాణ్డైర్వివ్యాధ ॥ ౨॥

తే విద్ధా ద్విగుణసంజ్ఞాతరుషో లక్ష్మణం
 విషమముశలసమూహైరవాకిరన్ ।
 స నిజకాణ్డవర్షేణ ముశలాన్ ద్విధాకరోత్ ।
 తేన ద్విధాకృతా ముశలా దూరాదేవ పరావృత్తాః బభూవుః ।
 కథశ్చాచన రవిరివ పాంసుప్రచయావకీర్ణమారుతాణ్డ
 వరాన్ముశలదుర్దినాత్ స్వరూపం ప్రకాశయామాస ।
 తే పునరపి తం రాజకుమారమాచ్ఛాదయన్ శక్తివృన్దైః,
 సశ్చాచన్నః శక్తివర్షేణ మూర్ఛితో ధరణ్యాం నిపపాత ॥ ౩॥

తతో హాహాకృతం దివి దేవసైన్యం
 బభ్రామోవాచ చాహో ప్రభో లక్ష్మణ కథం
 నిర్విరాజ (ణ్డ ?) ఇవాసి సంవృత్తః ।
 సమృతి ఖలు త్వమేవ గోధోరణీనాయకో

నాన్యముపలభామహే । ప్రభుస్తు యోగనిద్రా
 వశంవదోఽధునా శేతే క్షీరోదార్ణవే ప్రాణ
 ప్రదస్త్యమేవాస్య సహజకేలీనాం లీలోపధానీ
 కృతసముద్రతనయైకబాహోః సాన్ద్రతరాశ్లేషజ
 పరస్పరసుఖానుభవరసికస్య ఆదేశోఽసౌ
 త్వాం ప్రమోదవనరక్షాయై గవాం పాలనాయ చ
 మహావిక్రమోర్జితమేకవీరం
 స్వానన్దవిలాససాధనోపాయమ్ ॥ ౪॥

సఖలు త్వం మైవం కార్షీః । భరతశత్రుఘ్నావపి
 సమ్ప్రతి క్వగతావతి న ప్రతీమో యతస్త్యమేకాకీ
 మహోల్పణైరమీభిర్భుద్ధ్యనే । సంస్మర సంస్మర
 స్వాత్మానం సముత్తిష్ఠ సజ్జిక్వతథనుః
 కోటిరాక్షసకులహన్యవే సౌమిత్రేయేతి ॥ ౫॥

లక్ష్మణస్తత్త్వణే ప్రవిధూయాజ్ఞవ్యథాం
 నిజమహిమసంస్మృతిసుధాధారాభిస్తూర్ణముత్థాయ
 ఘోరతరనారాచధారాభిర్దుర్ధివైః సమాచ్ఛాదితవాన్
 రాక్షసమహోదరాన్ । తే చ ప్రబలతరభుజగేన్ద్ర
 భోగోపమభుజదండుకుంజలీకృతకోదండు
 నిర్గలత్కాణ్డాగ్రసఞ్ఞీన్న శిరసో నిపేతుః పరితః
 ప్రమోదవనమ్ । తేషాం పతతాం శరీరాణిధరణీం
 కామయామాసుస్సమభూచ్ఛారవోజ్జున్ధితఘోరః ।
 కేచిచ్ఛ పలాయమానాః క్షౌం సమాకమ్పయన్,
 తేషాం పలాయమానానాం చరణవిన్యాస సంరమ్భణ
 వ్యశీర్షస్త భూమిభాగాః । ఏవం నిర్దలితాఖిల
 విపక్షస్సన్యో మహావీరో ధనుః ప్రతిసంహృత్య గవాం
 ధోరణీమపాలయత్ । తావత్ సుఖం శేతే జానకీ
 కణ్ఠపాణిః సకలలోకేశ్వరః శ్రీరామః ॥ ౬॥

అథ యామార్థావశిష్టాయాం రజన్యాం
 ప్రభోః ప్రబోధనాయ వైతాలికవరవేశధారిణో
 వేదా విద్యాధరీవేశధారిణ్యశ్చ
 మహోపనిషద ఉత్థానకమగాయన్ ॥ ౭॥

వేదా ఊచుః ।

జయ జయ నిజజనకరుణాం కురు కఙ్గాదలనయన
స్వయమేవోజ్జృంభమాణాఖిలసౌభాగ్యసదన
జడఃజీవాత్మనాం పరిణమమానస్య తేన తదీయైర్ధర్మైః
సమృద్ధః సపది తదాత్మనైవ దృశ్యోఽసి ॥ ౮॥

వయునం నామైవ తే యేన పరమహంసోఽపి త్వామఖిలగుణాతీత
మహిమానం వేద స్వే మహిమని ప్రతిష్ఠితతమమ్ ॥ ౯॥

న ఖలు త్వమాధేయో నిరపేక్షవృత్తేస్తైతత్త్వరం
పదం యత్ సూరయో ధియా పశ్యన్తి యత్ర కాఙ్ఞానీ
రత్నోపలఘటితా భూర్యత్రైరమ్మదీయం నామ సరో యత్ర
స్వానన్దం సంవిదేవ వాపీ యత్ర స్వాత్మానన్దప్రసాద
ఏవ ప్రాసాదః సబహువిధభోగసముచితశిఖరాగ్ర
నిషణ్ణసత్త్వాత్మకచిత్తసమాక్రాంతో
యత్ర త్వమేవాధిరాజో విజయనే ॥ ౧౦॥

అథ దుస్తర్కకలితకలుషీకృతాన్తఃకరణానామేష
లోకో దుర్విభావనోఽన్తఃసాధనశతం
ప్రయుజ్ఞానైరేవ తే భవితవ్యం మనోమయః ప్రాణవపుః
ప్రభారూపః సర్వకామః సర్వగన్ధః సర్వరసః స
ఏషోఽణురాత్మా చేతసా వేదితవ్యోఽయం తవ లోకః
సచ్చిదానన్దఘనో బాహ్యభ్యంతరో న తం
కశ్చన వేద తవ చరణపరాగపూతాత్మానమృతే ॥ ౧౧॥

జయ జయ సదేకస్వరూప కలాత్మక కాలకలనాతిగ
చిదేకప్రతిష్ఠితనిఖిలప్రపఞ్చరచనైకాశ్రయ
వాఙ్మనసాగోచర స్వానన్దసిన్ధులహరీగణసన్నిమగ్న
నిజాన్తరానన్దినీసహజాలక్ష్మీపరామ్బాసంవలిత
నిత్యనికేతన నిరవధిక్రీడార్థం వికల్పమానమిదం
విశ్వం తద్విశేషమేవ వికృతిరపి త్వత్ప్రకృతిరేవేతి
భేదేనాపి మనోవాక్ త్వామేవావలమ్బతే యథా నద్యః
స్యన్దమానాః సముద్రసేవాభిసంవిశన్తి తథైతాని

నామాని సర్వాణి పురుషం త్వామభిసంవిశన్తి ॥ ౧౨ ॥

అథేమే విద్వాంసః కాయవాక్చిత్తమలనిర్వర్ణణీ

త్వత్కథామృతధారాంతః కృతావభృథాః కాయ

క్లేశకరాణి తపాంసి సమాపయన్తి ।

యే పునః సతత ఏవ సుఖానుభవనికేతనం

త్వత్పదద్వయం భజమానాః శుద్ధాత్మస్వరూప

స్ఫురణేనాంతఃకరణం కాలప్రభావం

సత్వాదీంశ్చ నిర్జితవన్తః కుతః క్లేశకర్మాణ్యవరజ్యేయః ॥ ౧౩ ॥

యదేతదానన్దమయం యదేతదన్మమయాది చ తస్యాపి

పుచ్చప్రతిష్ఠా చ త్వం తవ పృథివీ శరీరమాత్మా

శరీరమవ్యక్తం శరీరమక్షరం శరీరం త్వం సర్వాన్తరాత్మా

పమాతపాప్మా దివ్యో దేవ ఏకో రామచన్ద్రః ॥ ౧౪ ॥

అథేమే శార్కరాణ్ణా మణిపూరకన్థం బ్రహ్మోపాసతే

సదేకశతనాడిస్థానం తే తదనేనైవ వర్తమానా ।

త్వామేత్య న పునర్దుఃఖాలయమభిసంవిశన్తి సోఽసి

త్వమేకో దేవః సర్వభూతేషు స్థానేషు గూఢః ॥ ౧౫ ॥

అథామూష్యభివ్యక్తిస్థానేషు సంశ్చకాన్తి సోఽసి

త్వం ప్రతిహతరజస్తమోవిసరః శుద్ధసత్త్వైకవపుః

స్వకర్మోపార్జితనానాపురేశః కార్యకారణాసంవృత్త

నిఖిలాంశాఖిలశక్తిపరివృథః కపినాం

నైగమోక్తీనామావపనమసి ॥ ౧౬ ॥

అథాతిదుర్లభతరస్వతత్త్వప్రకాశనైకాన్తతనౌ

విచిత్రలీలారసామృతా కూపారే త్వయి మగ్నా మత్తాసో

జనాసః కిమితి ముక్తిం లవణోదరసదనేశ

తుల్యాం స్పృహయేయుర్యత ఇమే పారమహంస్యవ్రతే స్థితాః

పదపఙ్కజపరాగవిచిత్రితవపుషస్తన్నిర్గలన్మకరన్ద

ధారాస్వాదనిర్వృతాః సతతమేవ విజయన్తే ॥ ౧౭ ॥

అథాస్మిన్త్వత్సేవౌపయికే కులాయే

పరమాత్మైకసఖాయో వత యే న ।

భజన్తి త ఉరుతరభీతిమహా

వరే భవే భ్రమన్త ఏవ తిష్ఠన్తి || ౧౮ ||

అథ యే మనోఽక్షగణం సంయమ్య దృఢభూమినా
యోగేన హృది నిరుధ్య పరం తత్త్వం సముపాసతే |
త్వద్భావమచిరేణాపి యన్తి ద్విషన్తోఽపి తే చరణయోః
సాయుజ్యమీయుః ప్రమేయబలమదః కతమః స్తోతుం క్షమో భవతి || ౧౯ ||

అథ భగవన్ కో ను త్వాం జానీ
యాదర్వాక్ సమస్తదైవతప్రసరం యతో
సాధుధియామఖిలజగదాదిభూతమృషి
మనుజజ్ఞరే ఆధ్యాత్మికా ఆధిదైవికాశ్చ || ౨౦ ||

అథ త్వయ్యఖిలసామ్రాజ్యసుఖాధికసుఖే
రసాత్మకవిగ్రహే సమధిగతే కిమమీభిః
పుత్రాపత్యకలత్రాదిభిః కుతర్హైః సుదుర్భగైరితి
వ్యవస్య ప్రాచీనా మహాశ్లోకా మహాశ్రోత్రా
మహాశీలాః సర్వం పరిహృతవన్తస్త్యయి చ రతిం
కృతవన్తస్త ఏవేదం భవాత్మకం వ్యసనం తీర్ణవన్తః || ౨౧ ||

అథేదం విశ్వం సదేవ సదుపాదానకత్వాది
తిహేతూపన్యాసహతధియాం దహనాదిభ్య ఉత్పన్నా
ప్రభాపి దాహికా కిం న భవేదితి రఘుకులో
త్తంసస్త్యమేవ సత్త్వమేవ సదితి మన్మహే || ౨౨ ||

అథ యథా భుజగః స్వగతమపి కఞ్చకం
గుణబుద్ధ్యా నాభిమన్యతే తథా త్వమజాం
నహి నిరన్తరాహ్లాదిసంవిత్కామధేనువృన్త
పతేరజయా తవ కిఞ్చిత్ కృత్యమస్తి ప్రభోః || ౨౩ ||

అథ యది భవాన్ స్వలింగముప
సంహృత్య కార్యం ప్రతి దృష్టిం మీలయతి
తదానుశాయినాం జ్ఞానసాధనం నాస్తి
న వా స్థూలం న సూక్ష్మ న చోభయమ్ || ౨౪ ||

అథాస్యాసతః ప్రపఞ్చస్య న జన్మ ఘటతే సతో వా
దుఃఖాదేర్న నాశ ఆత్మని భిదావకల్పతే కర్మ చ న
సమృభవతి సేయం చ నామ తవ దృష్టిస్త్యయ్యేవ బోధైకస్వభావే

యోఽయమబోధనిబన్ధనో జీవః సోఽపి భిదయా నైవ
వక్తుమర్హత్ సద్విషయత్వాశ్రయత్వయోరభావాత్త్వయి ॥ ౨౫॥

అథ త్వయ్యవర్తమానమపి మనో వర్త (మాన ?)
మివ భాతు యే తు త్వద్వేదితారస్తే
ఇదమశేషం త్వద్రూపతయేవాభిమృషన్తి నహి
కనకమాత్రదృశాం కుణ్డలాదికమవభాసతే ॥ ౨౬॥

అథ త్వం స్వత ఏవ వ్యావృత్తకార్య
కారణాద్యుపాధిః సకలకారకశక్తుశేతః
స్వరూపశక్త్యైవ రాజసే మాయయా
సహ తదధీనైరపీడ్యమానః ॥ ౨౭॥

అథ యది నిత్యలీలస్య తే మాయయా
సహ వికృతిర్భవేత్ తతః స్థావరా
జ్జగమాశ్చ నానాకృతయో జీవా భవేయుః ।
సేయమిక్షైవ తవ పరమకారుణికస్య
వ్యోమ్న ఇవ స్వపరభిదా శూన్యస్య ॥ ౨౮॥

అథ త్వం వ్యాపకో నియంతా సేవ్య ఏవా
మీ త్వణవో వ్యాప్యా నియమ్యాః సేవకా ఏవ
త్వదుపలభ్యాఖిలవైభవభాజో నాన్యథా
ప్రతిపత్తవ్యా షుద్రవిస్ఫులిజ్ఞా
ఇవ నాగ్నికూటస్య తులామధిరోహసి ॥ ౨౯॥

అథ ప్రకృతిపురుషయోరుభయోరప్యజత్వాన్న
సమ్బన్ధో ఘటనామేతి యేనాధ్యాత్మికరూపాః
సోపాధయో జీవా జాయంతే తతః ప్రకృతివికార
ప్రలయేన సుప్తవాసనత్వాచ్ఛుద్ధాస్తాః
పరమాత్మని జీవాఖ్యా శక్తయః సృష్టినమయే
వికారిణీం ప్రకృతిమాసజ్య షుభితవాసనాః
సత్యః సోపాధికావస్థాం ప్రాప్నువన్త్యేత్యుచ్చరన్తి
సోఽయమచిన్త్యస్తవైవ మహిమా విజయతేతరాం రఘువరశార్దూలస్య ॥ ౩౦॥

అథాసౌ హేతిరపి త్వద్భూభగ్గమాత్ర
నియుక్తః సర్వాణ్యేవ వశయితుం శక్తో

విహాయ త్వద్భజనామృతధారాశీతల
మనసో భక్తాఖ్యాన్ పరమహంసాన్ || ౩౧||

అథ కోటిసమీరరోధవ్యగ్రాత్మానో
న మనోరోధుం శక్తాః బహుభిః
ప్రత్యూహైర్హన్యస్త ఏవ వినా
భవచ్ఛరణనిదేశకదేశికమ్ || ఓమ్ || ౩౨||

ఇత్యభిష్టాయోపరతేషు వేదపురుషేషు స్తమృ
స్వేదాదివివిధభావాకులితాః స్థలద్గిరః
సగద్గదాః పులకవిసరకదమ్బాయితతనవో
బహుతరప్రేమాధౌతకుచకుమ్భకుఙ్కుమాః
ఖిద్యమానా ఇవ భూయసా విప్రలమ్భేన మహోపనిషదో
నిర్భరసురతశ్రమశయానయోర్దమ్పత్యోర్యుగలమస్తాపః || ౩౩||

మహోపనిషద ఊమః ।

జయ జయ కాన్తకేలీరసనిమగ్నమనసోః
కోటిరతికన్దర్పరూపలావణ్య ముఖయోః
స్వావ్రాజ్యసుఖసామ్రాజ్యసమ్పదావిష్కరణవతోరవహాలిత
వృన్దావనేశ్వరీశ్రీమద్వృషభానుజాశ్రీమద్వృజ్జేన్ద్రానన్దన
రసయోగ్గోలోకాదుపరితనసహజచిత్తోకవిలాసస్వామినోః
స్వరూపశక్తిమాత్రావిర్భావితసఖినఖీదూతిదూత
విటచేటకాదినహాయబలలబ్ధకోకకలాలావణ్యయోః
శ్రీమజ్జనకనన్దినిరఘుకులయోర్యుగలాయ నమః || ౩౪||

అథ యువాభ్యాం దమ్పతీభ్యాం ఉన్తవోః
నో వైయాత్యమదో యత్ సురతాన్త వివసనయోః
పురుషాయితవిపర్యస్తభూషణవసననయనాజ్ఞానాది
వివిధాకల్పయోః పరస్పరకణ్ఠాశ్లేషప్రభూత
ద్విగుణితసజ్జుబ్ధమనోభూపరవశయోః
పరస్పరోన్మర్దక్షుభితవక్షసోః పులకాఞ్చితయో
రధరబిమ్బస్య సుధాపానపరాయణయోరీదృశ
నిస్త్రపయోర్యువయోః సమీపం భజామహే నర్మసఖ్య ఇవ
నికుజ్జాకేలీభవనద్వారోద్ధాటనలబ్ధానన్దకదమ్బాః || ౩౫||

అహో క్వ వయం బహుతరకర్మరకులవశ్చితచిత్రా

అనేకయోగిజ్ఞానిగురుజనకృతప్రత్యూహాః

కులాజ్ఞానా ఇవ గురులజ్ఞావరుద్ధప్రియ

దర్శనస్పర్శనముఖామృతవిధురా లజ్జయైవ

వ్యతీతతారుణ్యాః క్వ చ తవ చేదం

మహోచ్ఛృంజలమమేయదివ్యరూపలావణ్య

వారిధిప్రసరణం సతత ప్రియాభ్యామేవ

సమాసాదితా ప్రేమః పురుషస్యేవ సీమా ॥ ౩౬ ॥

అహో అతౌకికత్వం కేలీనాం య

ద్విరశ్చివసకస్య ప్రావీణ్యమతివర్తన్తే ॥ ౩౭ ॥

అహో విచిత్రతా శోభాతిశయస్య

యన్నిర్భరరజనీరజరసికాభ్యాం

పూర్ణీకృత్య నిపీతోఽప్యనుక్షణం

వర్ధమాన ఏవావిర్భవిష్టుః ॥ ౩౮ ॥

అహో యువాభ్యామేవ పూజితః

పరస్పరాలాపపరిరమృణచుమృన

నఖరదదానమన్దస్మితోన్మర్దనాది

భిర్మన్దారకల్పద్రుమకుసుమసమూహైః

కేలీమనోరథకామతరుః కామదేవః ।

వత వత కథమప్యసులభాయ మనోమోహైకకన్దాయ

సహజానన్దాయ నమో యువయోః సురతాయ ॥ ౩౯ ॥

అహో వయం త్రిగుణప్రవాహమార్గపతితాః

కి ప్రాప్స్యమ ఇమాం గుణాతీతాం సచ్చిదానందైకరసమయాం

సహజానన్దినిరఘూత్తమయోః కేలికలామవలోకి

తుమపి కిం నాధిక్రీయామహే దైవవశ్చితాః ॥ ౪౦ ॥

అథ యద్యముయోశ్చిన్లోకస్వామినోః

సచ్చిదానన్దరసదమృత్యోస్తల్పాస్తభూమికాభాజోః

బహుకోటిజన్మాన్జితసుకృతోద్భూతభాగ్యా ఏవ వయం

త్వర్తి నాతిచిరాదేవాభ్యాం నిత్యనిజవిహారస్య

భాజనతాం ప్రాప్స్యమహే శ్యామా రామా లలితా

విశాఖా రజ్జవిద్యా పూర్ణమాసీ చమ్పకలతా
దయా నిత్యసిద్ధా ఇవ వయమపి కోటిజన్మసాధనసిద్ధాః ॥ ౪౧॥

ఇత్యభిలాషపూర్వకమభిలష్య తాః
సర్వమహోపనిషదోఽతిశయిత
గుణవర్ణనప్రాప్తజడిమానస్తాష్టిం బభూవుః ॥ ౪౨॥

అథావిరాసీచ్ఛ నికుజ్జమన్దిరే
జాలాన్తరప్రాప్తనిజావకాశః ।
సూర్యాంశుదణ్డప్రకరోఽతికోమలః
ప్రోత్ఫుల్లశోణామ్బుజగర్భబన్ధుః ॥ ౪౩॥

ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశుణ్డసంవాదే రామరాసోనామ ఏకోనశ్రింశోఽధ్యాయః
॥ ౨౯॥

౪౩/౧౨౪౨

౦౩౦. రామరాసో నామ త్రింశోఽధ్యాయః ।

బ్రహ్మోవాచ ।
ప్రాతరౌత్థానికం గీతమిదమాకర్ణ్య దమ్పతీ ।
ప్రబోధమీయతుస్తూర్ణం సురతోత్తత్ర మాలసౌ ॥ ౧॥
తామ్బూలవీటికాస్వాదరజ్జీతాధరసున్దరౌ ।
క్వచిత్క్వచిన్నఖాఙ్కాలిలిఖితోల్లాసి విగ్రహౌ ॥ ౨॥
నిర్భరస్మరసమ్మర్దమృదితావయవోద్ధరౌ ।
లమ్పమానాలకస్తోమభ్రమరీముఖపఙ్కజౌ ॥ ౩॥
నిద్రావ శేషసంవీతపతత్పక్ష్యణలోచనౌ ।
రజనీసుఖసంస్మారస్మయమానముఖామ్బుజౌ ॥ ౪॥
పరార్ధరతికన్దర్పశోభానిర్మన్థనోచితౌ ।
అన్యోన్యగణ్డఫలకప్రతిబిम्బాయతాననౌ ॥ ౫॥
ప్రాతరారక్తసూర్యాంశుభేదసఙ్కుచదీక్షణౌ ।
అన్యోన్యవిస్ఫురదూభషాఙ్కితకణ్ణాదివిగ్రహౌ ॥ ౬॥
స్మరసమ్మర్దసజ్జీభవిపర్యస్తధృతామ్బరౌ ।

అన్యోన్యప్రతిబిమ్బాజ్కుస్ఫురద్దర్పణమన్దిరౌ ॥ ౭॥

కామపూజాలబ్ధరసప్రమాదప్రసరావివ ।

సహజానన్దిసీతాశ్రీమద్రఘువరాభిధౌ ॥ ౮॥

తతో విధాయ మాజ్గుల్యమారాత్రికమనుత్తమమ్ ।

సఖీభిః కృతసంస్కారౌ రేజతుర్దమృతీ మిథః ॥ ౯॥

ప్రాతరాశాదీకానేకసపర్యాసాధనోత్సుకౌ ।

సఖీగణైః సేవ్యమానౌ సీతారామౌ విరేజతుః ॥ ౧౦॥

ఏవం విహరతోః కోటికల్పాన్ ప్రాప్య క్షణానివ ।

బలకృష్ణాదయస్తత్రావతారాః కోటిశో యయుః ॥ ౧౧॥

ఏకదా సుఖమాసీన్ సీతారామౌ కృతోత్సవౌ ।

తా ఏవ దూతికా ఏత్య ప్రోచుర్వచనమాదరాత్ ॥ ౧౨॥

దూత్య ఊచుః ।

అహో ప్రియౌ వాం స్వసుఖైకనిర్వృతౌ

కచ్చిత్ పరస్యాపి సుఖాని జానథః ।

యోఽయం జనః క్లిశ్యతి కోటికల్పతో

ధృతవ్రతో వా కృత ఆతురాన్తరః ॥ ౧౩॥

ఉదారపాణిస్తు స ఏవ గణ్యతే

యోఽన్యస్య దత్తే స్వయమాపదం దధత్ ।

అథో విభజ్యైవ వనక్తి యో జనో

న సోఽపి మర్త్యః కృపణాన్తరాత్మవత్ ॥ ౧౪॥

ఇమాం సమాసాద్య నిజార్థకోవిదాం

కథం ను జాతో రఘుసత్తమాధునా ।

సర్వం పునర్విస్మృతవానసి ప్రభో

కమాశ్రయిష్యన్త్యబలాజనాస్తవ ॥ ౧౫॥

అద్య స్మరస్యద్భుతదానమాత్మనః

ప్రమోదవల్లీవిపినే వర్తితుం యత్ ।

తర్హి కృతస్త్రీనివహోఽయమీదృశో

విపత్తిమాసాదయతీతి గర్హితః ॥ ౧౬॥

ఇయం తు సద్వంశభవా భవన్ముఖే

లగ్నేతి లోకస్య మహోత్సవోఽభవత్ ।

అథాస్తరాభిన్న గణే విలోక్య స

వ్యముఞ్చదాసాం నిజసౌఖ్యహేతవే ॥ ౧౭॥

తథాపి తే రాఘవవర్య నోచితం

మనో నిజానాం విషయే యదీదృశమ్ ।

సమస్య సర్వోద్ధరణక్షమస్య చ

ప్రపత్తిమాత్రేణ వరోద్ధరస్య తే ॥ ౧౮॥

తాసాం వతాభీరమృగీదృశాం కృతే

కియన్న పూర్వం వినివేదితోఽసి భోః ।

తథాపి కిం తే కరణీయమస్మి

తన్న విదృమహే సైవరగతం రఘూద్వహ ॥ ౧౯॥

అమూః సమారాధ్య భృశం సహస్రశః

సదైవతాగ్ర్యం భవతోర్యుగం ప్రియౌ ।

అద్యాపి న ప్రాప్తమనోరథాః కథం

పురా చిరం దత్తవరా వరాజ్ఞనాః ॥ ౨౦॥

ఇతి తాసాం వదస్తీనాం దూతికానాం పురఃస్థితా ।

శసైః శ్రీరామరమణీ తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౨౧॥

అయం ఖలు మదన్యాసు సంసక్తో ధూర్తపుష్కవః ।

యాసాం దూత్యముపానిన్యః సహస్రం దూతికాజనాః ॥ ౨౨॥

ఇతి మానాపదేశేన తాసామారాధనక్రియామ్ ।

జానకీ సఫలీకర్తుం భక్తిరూపా వ్యవర్తత ॥ ౨౩॥

యది మర్యాదయా రామో భక్తానుద్ధర్తుమిచ్ఛతి ।

జ్ఞానభక్తిస్వరూపేణ తదా సీతా వివర్ధతే ॥ ౨౪॥

యదా సన్త్యజ్య మర్యాదాం స భక్తానుద్ధిధీర్వతి ।

ప్రేమభక్తిస్వరూపేణ తదా సీతాపి దృశ్యతే ॥ ౨౫॥

అన్యదేవమతం జ్ఞానమన్యచ్ఛ ప్రేమలక్షణమ్ ।

ద్వయోరైక్యమిహావాప్తి శ్రీరామే ఫలరూపిణి ॥ ౨౬॥

సాఙ్ఖ్యస్య యోగతపసోరానవిజ్ఞానయోస్తథా ।

పరేణ బ్రహ్మణా కోఽపి సమృద్ధో ఘటతే నహి ॥ ౨౭॥

అయమేవ చ సమృద్ధో యః ప్రేమాఖ్య ఉదాహృతః ।

స ఏవ భక్తిశబ్దార్థోఽన్యః స్యాదౌపచారికః ॥ ౨౮॥

భజన్తే యన్నిమిత్రేన లక్ష్మీనాం కోటయః ప్రియమ్ ।

సా సీతా కిం భవేల్లక్ష్మీర్నిత్యశ్రీవిగ్రహాత్మికా ॥ ౨౯॥

నిత్యా తదంశరూపైవ రాధా వృన్దావనేశ్వరీ ।

నో చేత్ కథం శ్రీకృష్ణస్య లులేచ్ఛరణపద్మయోః ॥ ౩౦॥

ఏవం భక్తిస్వరూపేయం సీతా రాధాదిరూపిణీ ।

శ్రీస్తదారాధనాయుక్తా కథం తత్త్వేన గమ్యతామ్ ॥ ౩౧॥

ప్రియా సత్త్వేఽప్యసత్త్వే చ నిత్యం సా సుస్థితా ప్రభౌ ।

ఐకాగ్రీకీ సా విజ్ఞేయా ఛాయేవావయవాశ్రయా ॥ ౩౨॥

న తాం వినా క్వచిద్రామో దృశ్యతే భక్తిసంయుతైః ।

దృశ్యతే చేత్ స ఏవైషా సా సురోభావహారితా ॥ ౩౩॥

అథవా విప్రలమ్భస్య రసస్యాతిభవాయ సః ।

తాదృశో భావ్యతే భక్తైః స్వేచ్ఛాకృతవియోజనః ॥ ౩౪॥

అధునా తు వ్రజస్త్రీణామారాధనఫలాత్మికా ।

తాస్వావిశ్య ప్రసన్నాత్మా రంస్యతే స్వామినా సహ ॥ ౩౫॥

ఆవిశ్య చ తథా స్వామిన్యానన్దమయవిగ్రహమ్ ।

రంస్యతే వ్రజవామాభిర్భూత్వా శ్రీరామవిగ్రహో ॥ ౩౬॥

ద్వాత్రింశచ్చ సహస్రాణి ముఖ్యా వ్రజమృగీదృశః ।

తాసాం షోడశసాహస్రం స్త్రీయో ముఖ్యతరాః స్మృతాః ॥ ౩౭॥

షోడశైవ స్యురాభీర్యో యాసాం వై ముఖ్యసంజ్ఞితాః ।

దశ తాసాం ముఖ్యతమా యథావదవధారయ ॥ ౩౮॥

రాసచన్ద్రా ప్రభౌ శ్యామా కలా చన్ద్రకలా తథా ।

రగ్గవిద్యా చమృలతా చపలా మాధవీ రమా ॥ ౩౯॥

తాసాం మధ్యే ముఖ్యతమం ద్వితయం పరికీర్తితమ్ ।

యత్రావిశ్య స్వయం సీతా మోదినోశక్తిరీర్యతే ॥ ౪౦॥

వృన్దావనే యయోరంశౌ రాధాకృష్ణేతికీర్తితౌ ।
అభూదథాన్తరావిష్టా సహజానన్దిని ప్రియా ॥ ౪౧॥
తతో ద్విగుణయా కాన్త్యా రేజే శ్రీరామచన్ద్రమాః ।
అన్తర్హితాయాం సీతాయాం ద్విగుణో ద్యోతవానపి ॥ ౪౨॥
తాం కామయానోఽతిశయాద్భూభూవ స్మరపీడితః ।
స్మరమార్గణజాం పీడాం బిభ్రద్ దూతీరువాచ సః ॥ ౪౩॥
వ్రజత స్వామినీః స్వాః స్వాః సమృన్నో వో మనోరథః ।
తా ఆనయత రాత్రీషు జ్యోతోన్నపేతాసు దూతికాః ॥ ౪౪॥
రంస్యామి తాభిః కాన్తాభిః సమేతాభిః సహస్రశః ।
మత్తః కశ్చిన్న భవితా తాసాం వై విఫలోచకః ॥ ౪౫॥
సహజానన్దినిం శక్తిం తాస్వారోఽప్య రమామ్యహమ్ ।
ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ రామః సచ్చిదానన్దవిగ్రహః ॥ ౪౬॥
దూతీర్విసర్జయామాస సర్వాః ప్రాప్తమనోరథాః ॥ ౪౭॥
ఇతి శ్రీమదాదిరామాయణే బ్రహ్మభుశున్దసంవాదే త్రింశోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥
౪౭/౧౨౮౯

Encoded and proofread by Vishal Pandey

——
Bhushundi Ramayanam Purvakhandā 021-030

pdf was typeset on March 18, 2025

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

